№ 47 | Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. | פרייז 20 גראשן. | „CZENSTOCHOWER CAJTUNG"

טשענסטאכאווער צייטונג

Bibljoteka Jagellońska
Kraków
Św. Anny 19

ערשיינט יעדן פרייטאג.
רעדאקציע און אדמיניסטראציע:
ערשטע אלעע 6. — טעלעפאן 201.

CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.

Piątek, dnia 20 listopada 1931. | ליכט-צינדען 3.23 | פרייטאג, פ' ויצא י"א כסלו תרצ"ב.

קאמעראל-טעאטער.

מארגען שבת ד. 21 נאוועמבער פונקט. 3 נ.מ.
א רעליגיעזער קאנצערט
פון דעם בעריהמטען וואונדער-קינד
איטשעלע טיללעס
וועלכער האט מיט זיינע קאנצערטען אין פוילען און אויסלאנד בע-גייסטערט די גרעסטע פראפעסארען פון מוזיק און געזאנג, מיט זיין מעכטיגער שטימע און הערליכען קאלאראטור.
בילעטען פון 1 זל. ביז 2.50 צו בעקומען אין דרוקעריי פון ה' באטשאן, אין טאג פון קאנצערט פון 10 פריה ביי דער קאסע.

מזל-טוב צו דער האכצייט פון אונזער ליבע טאכטער און שוועסטער
יאדזיא ארבאך מיט ה' אהרן שטשעקאץ
א גליקליכעס צוזאמענלעבען און אייביגע צופרידענהייט ווינשען
מוטער און ברודער.

Doroczny zwyczajem
Samopomoc Uczniowska
przy Gimnazjum Tow. Żyd. Szk. Śr
urządza
Uroczystość
Chanukową
z bogatym programem

צוליעב ליקווידאציע
גענצליכער אויספערקויף!
דאס בעוואוסטע פוטער-געשעפט
פון די געבר. קעלציגלאווסקי
און בערקאוויטש פילסודסקי 9 № אין הויף,
מאכט בעקאנט, אז דאס געשעפט ווערט ליקווידירט און דער גרויסער לאגער פון אלערליי
פוטער-סחורות ווערען גענצליך אויספערקויפט.
נוצט דעריבער אויס די געלעגענהייט און איהר קענט קויפען צו אויסערגעוועהנליכע ביליגע פרייזען.
געדענקט די אדרעס און איילט אייך צו, וכל הקודם זכה!

דאס פוטער-געשעפט פון די פירמא
פיק און זשעלינסקי
טשענסטאכאו, 1 אלעע 3
פראנט ערשטער שטאק
איז פערזעהען צום קומענדען סעזאן מיט א גרויסען אויסוואהל
פון אלערליי פוטער-סחורות,
ווי פערשידענע פעל, בלאמען, קעלנער, פעלצלעך אויך פערטיגע און בעשטעלטע דאמען און הערען-פוטערס א. א. א.
ביליגע פרייזען! — — — — רעיעלע בעהאנדלונג!
קומט און איבערצייגט אייך!
אכטונג: פראנט ערשטער שטאק.

צום ווינטער = סעזאן 32=1931!
איז דאס פוטער-געשעפט
פון מיכאל איידעלמאן
פילסודסקי 5, פראנט ערשטער שטאק, טעל. 305
פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון אלעראַרט פוטער-סחורה און איינצעלנע פעל, בלאמען.
פערטיגע דאמען און מענער = פעלצען.
אין מיין ערשטקלאסיגען קירזשנער-ווערקשטעל ווערען אויסגעפערטיגט אלערליי בעשטעלונגען, שנעל, רעיעל, לויט די נייעסטע מאדען, אונטער מיין פערזענליכער אויפזיכט.

א גוט - רוטינירטע בוכפיהרערין
שרייבט אויף מאשין זוכט בעשעפטיגונג פאר שעה'דיגע ארבייט. ערקונדיגען אין רעד. פאר ג. מ.

מעבעל = לעדער
און לעדערנע
אקטען = טאשען
פערקויפט ביליג
ד. וויינבוים אלעע 32

פולאווערס
און סוועטערס
פון עכטע וואל
צו ביליגע פרייזען
וואו? אין געשעפט פון
ז. גליקסמאן
אגראראווא 13.

MIESZKANIE
duże, słoneczne, nadająca się na handel
Warszawska 65. Wiad. na miejscu.

מיר דריקען אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע בערקאוויטש צוליעב'ן טויט פון זייער ליבען פאטער
יוסף נ"ע
וואלף יאקובאוויטש, הירשל דאווידאוויטש,
ישראל'עק קלין, הירצקע בערקאוויטש.

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם חבר הענעך בערקאוויטש צוליב דעם טויט פון זיין ליבען
פאטער.
אין געזעלשאפטליכער ארבייט זאל ער א טרייסט געפונען.
Kółko Samokształcenia
Jęz. Esperanto w Częstochowie

חבר און פריינד משה בערקאוויטש
צוליעב'ן טויט פון דיין
פאטער
זאלסטו אין דיין ווייטערדיגען לעבען א טרייסט געפונען.
ישראל דימאנט, שמעון געלבארד,
פראניא דימאנט, צעשא גאטליעב.

טעאטער קאמעראלני.
אנפאנג 8.30 אווענד.
מאנטאג ד. 23 נאוועמבער
איין איינציגער גאסטשפיעל פון בעריהמטען קינסטלער
אברהם מארעווסקי
מיט אנטייל פון
געניא שליט, דניאל שאפירא, רבקה גאמארסקא, ג. וויינשטאק, א. ליבערמאן.
רבי דר. זילבער דראמא אין 4 אקטען פון שלום אש
רעזשיסירט: דר. מ. ווייכערט — א. מארעווסקי. אדמ.: משה זאנדבערג און דוד העלפמאן.
בילעטען פריהער צו בעקומען אין דער דרוקעריי פון ה' באטשאן, אלעע 6.

Biuro Techniczne „Union"
Sp. z o. o.
Panny Marji 14 tel. 7-70
Stale na składzie świeże baterje anodowe.
Wszelkie artykuły techniczne i elektrotechniczne oraz radjoaparaty i radjosprzęt.
Niezawodne ładowanie akumulatorów radjowych samochodowych.
Galanterja elektrotechniczna, grzejniki i żelazka elektryczne. Żarówki. Łożyska kulkowe.

קאלאשען און שניעגאווצעס
פון די פאלגענדע מארקען:
Tretorn Gentleman Szwajkert Wudeta
Pepege Rezinotrust Rigawar Ardal
שוין אנגעקומען.
אלץ צו פאבריקס = פרייזען.
אויך א גרויסער אויסוואהל פון אלערליי שיכווארג.
ז. לאנגנער, 1 אלעע № 10

ס'איז כדאי צו וויסען!
אז אין מיין לאנגיעהריגע
קאוויארניע קאשטשושקע 2, (פריהער 11)
איז נאך א גרונטליכען רעמאנט מיט א פערגרעסערטען לאקאל, ווערט פון זונטאג, דעם 1-טען נאוועמבער ד. י. ארויסגעגעבען
יעדען טאג פון 6 ביז 11 אווענד
הייסע פליישיגע קאלאציעס,
צו ביליגע פרייזען.
מיט אכטונג: ל. אלטמאן, קאשטשושקע 2
(פריהער 11, רוג אלעע).

FUTRA
wszelkiego rodzaju po cenach przystępnych
poleca na bieżący sezon
Maurycy KORNBERG
CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TEL. 259.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע ווינטרויב און טענענבוים צוליעב'ן טויט פון זייער היים-געליבטע פרוי און מוטער
ביילע נ"ע
זייט געטרייסט!
י. ווייצמאן און פרוי, סאסנאוויץ.

פעראנטווארטליכקייט!

(צו די זונטאג'דיגע פרעזידיום וואהלען).

עס איז באמת שווער, זעהר שווער צו זאגען עפיס וויכטיגעס, עפיס קאנקרעטעס וועגען דער אזוי אנגעוועהטאגטער פרעזידיום - פראגע פון דער היגער קהלה - פערוואלטונג, די לאגע איז אזא פערפלאנטערטע, דער ענין איז שוין אדורכגעגאנגען אזוי פיעל פעריאדען, אז ס'קען זיך אויסדאכטען דאס עס איז שוין מעהר קיין אויסוועג נישט פערהאנען.

מיר ווילען נישט ווידערהאלען דאס, וואס מיר האבען שוין נישט איינמאל בעטאנט אז שולדיג אין דער געשאפענער לאגע זענען כמעט אלע ריכטונגען וואס געפונען זיך אין דער קהלה, אז אלע זענען זיי בעגאנגען אונגעהויערע פעהלערן, באלד אין אנהויב אדער שפעטער, בשוגג אדער במזיד, אבער דאס דארף דערמאנט ווערען טאקי איצט צוליעב דעם וואס יעדע ריכטונג דארף זיך אבגעבען א דין-וחשבון, יעדער דארף ביי זיך פיהלען אז ער איז שולדיג, און דאריבער מוז זיך יעדער בעמיהען צו פעררירכטען די בעגאנגענע פעהלערן און אויסצובעסערען וואס עס לאזט זיך, אזוי לאנג ווי ס'איז נאך צייט.

מיר גלויבען, אז די זונטאג'דיגע זיצונג וועט מוזען זיין די ענדגילטיגע, אז מעהר וועט מען די פרעזעסור-פראגע שוין נישט קענען פערשיבען, ווייל דאס וואלט געווען א צו ריזיקאלישער שריט און דאריבער איז דער מאמענט א זעהר וויכטיגער און ערנסטער, ווייל אין איהם איז אבהענגיג די עקזיסטענץ פון דער היגער יודישער קהלה.

מיר ווייסען, אז דער איינציגער פאסיגער קאנדידאט אלס פרעזעס איז נישט קיין אנדערער ווי דער ביז-יעצטיגער פרעזעס ה' גאלדשטיין, ווייל עס איז פערשטענדליך אז זאגאר דער פעהיגסטער און ארבייטזאמסטער מענש קען נישט באלד מיט'ן אריינטרעטען אין דער קהלה-פערוואלטונג פערנעמען דעם אמט אלס פרעזעס, וועלכער מוז אומבעדינגט האבען די נויטיגע ערפאהרונג און פראקטיק אויף דעם געביעט; איבערהויפט ווען די קהלה צו אלע איהרע צווייגען און געביטען געפונט זיך אין אזא קלאגעדיגען מצב, אין א מצב פון חורבן און רואין. און עס איז איבריג צו זאגען אז דאס אבטרעטען פון ה' גאלדשטיין פונ'ם פרעזעס-אמט וועט זיין א אונגעהויערער פערלוסט און וועט ברענגען א גרויסען שאדען דער קהלה - ווירטשאפט, איבערהויפט טאקי ווען אין דער קהלה גיהען אריין נייע פרישע כחות וואס וואלטען אונטער זיין פערוואלטונג געקענט ברענגען גרויסען נוצען און מעגליך סאנירען די גאנצע ווירטשאפט פון דער קהלה.

אבער דאס איז א גזירת-המלכות, די אויפזיכטס-מאכט האט זיין קאנדידאטור נישט בעשטעטיגט און ס'איז „גזירה הוא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה", מיר האבען נישט קיין רעכט צו פערלאנגען אדער צו בעטען מען זאל אונז ערקלערן פארוואס דאס איז אזוי, אבער מיר קענען מעגליך נאך אינטערווענירען, מיר קענען אפשר נאך פארט אויפמערקזאם מאכען די געהעריגע מאכט - ארגאנען אז מיר האבען נישט קיין אנדערן פאסיגען מאן ווען מען זאל קענען אנטרויען די העכסטע לייטונג פון דער היגער קהלה. און דאס קען אפשר אמאל ווירקען, דאס קען מעגליך ברענגען דעם ריכטיגען רעזולטאט.

אויב מיר ווילען זאגען עטליכע ווערטער וועגען דער דאזיגער פראגע איז עס דאס, וואס מיר ווילען אויפמערקזאם מאכען אונזערע קהלה-פארשטעהער אויף זייער אומבעדינגטען חוב זיך צו פעראייניגען און צו קומען צו א געמיינזאמער פערשטענדיגונג. די שרעקליכע לאגע אין וועלכער די קהלה געפונט זיך, דער רואין, וואס שטעהט פאר אלע אינסטיטוציעס, דאס נייע געזעץ וועלכעס פערשמעלערט ביז א מינימום די קאמפעטענץ פון די קהלות, דער שוידערליכער מצב אין וועלכען עס געפונען זיך אלע היגע קולטורעלע און פילאנטראפישע אנשטאלטען וואס זענען דורך דער קהלה סובסידירט געווארען, דארפען עפנען די אויגען פון אונזערע קהלה-פארשטעהער אז זיי זאלען פארט אמאל אוועקווארפען די הינטער-כוונות פאליטיק, די פארטייאישע אדער פערזענליכע אמביציעס און זיך ערנסט פערטראכטען וועגען דער לאגע אין וועלכער די קהלה געפונט זיך.

די אנטי-יודישע כוואליע, וואס בושעוועט אין לאנד האט אנגעריהרט אויך אונזער שטאדט, די היגע יודישע בעפעלקערונג לעבט איבער מאמענטען פון שרעק, אונזערע אויסערליכע שונאים ווילען אונז איינשלינגען און ווען נישט דאס וואס די רעגירענדע מאכט-ארגאנען שטעהען אויף דער וואך, ווער ווייסט וואסערע כאראקטער דאס וואלט שוין אנגענומען, און מיר אליין צווישען זיך קענען זיך נישט פערשטענדיגען, מיר קענען נישט פערשטעהן איינער די שפראך פון צווייטען. דאס איז דאך דאס שרעקליכסטע, דאס שוידערליכסטע פון אונזער לאנגיעהריגער טראגעדיע.

און דא איז די לאגע א קאטאסטראפאלע, הונדערטער יודען געהען אויס פון הונגער און שמאכטען פון קעלט, און וואס טהוט פאר זיי די קהלה?

איהר זענט די אויסגעוועהלטע פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג, די פארשטעהער פון היגען יודענטום, וועלכעס האט אייך אנגעטרויט די העכסטע יודישע אינסטיטוציע פון אונזער שטאדט און איהר מוזט דעריבער אויף זיך פיהלען די נויטיגע אחריות, די נויטיגע געוויסענהאפטע פעראנטווארטליכקייט.

וואס עס וועט געטהון ווערען אויף דער זונטאג'דיגער פערוואלטונגס-זיצונג מוז געטהון ווערען מיט אלעמענס הסכמה, עס טארען נישט הערשען קיין שום חלוקי-דעות, עס מוזען בעזייטיגט ווערען אלע ביז-יעצטיגע רייבונגען, וועלכע האבען אונז שוין גענוג פערלוסטען פעראורזאכט און דעריבער מוז אין דעם ערנסטען מאמענט אנגענומען ווערען א איינהייטליכער געמיינזאמער בעשלוס, וועלכער זאל זיין אין איינקלאנג מיט די אינטערעסען פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג.

י. פ.

די וואהל = זיצונג פון דער קהלה = פערוואלטונג.

נישט געוועהלט קיין פרעזידיום. — אבגעלעגט די וואהלען אויף קומענדען זונטאג.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט איז אויף פערגאנגענעם זונטאג בעשטימט געווען די זיצונג פון דער נייער קהלה-פערוואלטונג, וועלכע האט געהאט דעם צוועק אויסצוועהלען א פרעזידיום, צוליעב דעם וואס די פוריגע פרעזידיום-וואהלען זענען דורך דער אויפזיכטס-מאכט אנולירט געווארען.

די אונטערהאנדלונגען, וואס זענען פארגעקומען צווישען די פערשידענע פראקציעס האבען נישט געבראכט צו קיין רעזולטאט, טראץ דעם וואס די פערהאנדלונגען האבען זיך פערצויגען ביז דער לעצטער מינוט, צוליעב וואס די זיצונג, וואס איז בעשטימט געווען אויף 5 א זייגער אוונד, האט זיך אנגעהויבען מיט א שעה שפעטער.

די דאזיגע זיצונג האט ארויסגערופען א פערשטענדליכע פעראינטערעסירונג צווישען דער היגער יודישער בעפעלקערונג, צוליעב איהר גרויסער וויכטיגקייט. אויף דער גאלעריע האבען זיך געפונען פיעל פארשטעהער פון פערשידענע פארטייען, א גרויסע צאהל פרנסים און סתם מענשען וואס זענען געקומען בייוואוינען די זיצונג.

— — —

6 א זייגער עפענט פרעזעס ה' ש. גאלדשטיין די זיצונג און נאכדעם ווי עס ווערט פעסטגעשטעלט אז אלע 12 דאזארעס זענען אנוועזענד, לעזט דער פארזיצענדער דעם בריעף פון סטאראסטא, וועלכער גיט איבער די דעציזיע פון מיניסטעריום, אז די וואהלען פון פרעזעס און וויצע-פרעזעס פון דער קהלה - פערוואלטונג זענען נישט בעשטעטיגט געווארען.

ה' גאלדשטיין גיט צו, אז אייגענטליך האט די קהלה געהאט בעשטימט די זיצונג אויף פערגאנגענעם פרייטאג, אבער לויט דער ווענדונג פון סטאראסטא, וועלכער האט זיך פעררופען אויף דעם פאראגראף 28 פון קהלות - געזעץ איז בעשטימט געווארען צו רופען די זיצונג אויף זונטאג.

דאזאר שענפעלד ערקלערט אז דאס אבלעגען די זיצונג איז נישט אין איינקלאנג מיט'ן פאראגראף 28 און ער בעט די דאזיגע ערקלערונג אריינצוטראגען אין פראטאקאל.

ווען מען טרעט צו צו די וואהלען שלאגט פאר דאזאר מערינג, אז מען זאל ארויסשטעלען אלס פרעזעס דעם ביז-יעצטיגען פרעזעס ה' ש. גאלדשטיין און אלס וויצע-פרעזעס דעם ה' ש. קאץ.

אויף דעם ערקלערט ה' גאלדשטיין, אז ער וועט מעהר זיין קאנדידאטור נישט ארויסשטעלען צוליעב דעם וואס עס געפונען זיך מענשען וועלכע אינטריגירען געגען זיין פערזאן, אזוי, למשל, האט פרנס קרעל געזאלט זאגען נאך מיט עטליכע וואכען פריהער, אז מען וועט די קאנדידאטור פון ה' ג. נישט בעשטעטיגען און דאס זעלבע האט אויך געזאגט ה' פאגעלבוים, און דאריבער וויל איך מיט קיין תקיפים נישט קעמפען.

ה' גאלדשטיין גיט צו אז אנדערע האלטען ווידער דאס ארויסשטעלען זיין קאנדידאטור אלס דעמאנסטראציע און כדי עס זאל נישט הייסען אז „מרדו בן יהודאי" וויל ער זיין קאנדידאטור נישט ארויסשטעלען.

דער פארשלאג פון דאזאר פאגעל, אז מען זאל ערטיילען דאס ווארט דעם פרנס קרעל צו זיין ערקלערונג צוליעב די ווערטער פון ה' גאלדשטיין, ווערט אבגעווארפען.

דאס ווארט נעמט דאן דאזאר פיליפאוויטש, וועלכער שלאגט פאר, אז אזוי ווי פרעזעס ה' גאלדשטיין וויל מעהר זיין קאנדידאטור נישט ארויסשטעלען, און פארלויפיג איז קיין אנדערער קאנדידאט נישט פערהאנען, און אזוי ווי אויפ'ן ארט קען מען זיך נישט אריענטירען אין דער געשאפענער לאגע זאל מען די וואהלען אבלעגען אויף עטליכע טעג.

געגען דעם דאזיגען פארשלאג טרעט ארויס דאזאר וו. זשעריקער, וועלכער זאגט, אז די קהלה - ווירטשאפט איז שוין גענוג פערנאכלעסיגט און ווערט פון טאג צו טאג ערגער. די מקוה ווערט דעם צווייטען חודש אויסגעשטעלט אויף ליציטאציע, אויך די אנדערע קהלה'שע אינסטיטוציעס געהען אונטער און אויב מיר וועלען זיך שפילען אין פאליטיק וועט אלץ חרוב ווערען.

דער פארשלאג ווערט געשטעלט צו אבשטימונג און בעקומט א מעהרהייט פון 7 שטימען און עס ווערט דעריבער בעשלאסען אבצולעגען די וואהלען פון קהלה-פרעזידיום.

— — —

די נעכסטע זיצונג פון דער פערוואלטונג קומט פאר קומענדען זונטאג 5 א זייגער נאכמיטאג. אויפ'ן טאג-ארדנונג: וואהלען פון א פרעזעס און וויצע-פרעזעס פון דער קהלה-פערוואלטונג.

בעקוועהם, געשמאק און ביליג.

ווען איהר ווילט עסען א געשמאקען פליישיגען אוונד-ברויט און פאר א ביליגען פרייז, דאן געהט אין דער ערשטקלאסיגער קאוויארניע, וועלכע איז איינגעארדענט לויט די לעצטע כללים פון היגיענע פון ה' אלטמאן, קאשטשושקא 1 און איהר וועט העכסט צופרידען זיין.

אין די נאסע וועטערן

איז אמגעזונדסטען, ווען איהר געהט אריין אין געשעפט פון ה' ז לאנגנער, ערשטע אלעע 10 און קויפט זיך א פאר קאלאשען אדער שניעגאוועצעס פון די בעסטע סארטען פאר זעהר ביליגע פרייזען.

איילט אייך דעריבער צו און קויפט שוין.

די פערפאלגטע.

(30

ראמאן פון יודישען לעבען אין איטאליע, אין 19-טען יאהר-הונדערט.

פריי פון העברעאיש דורך י. געלזאהן.

(פארטזעצונג)

עס איז ראזא'ן נישט אזוי לייכט אנגעקומען, אבער זי האט דעם אויפזעהער יעדעס מאל, ווען ער פלעגט קומען צו איהר מיט עסען, אזוי פיעל געבעטען, אז ער האט איהר איינמאל געבראכט א צייכען פון דעם געפאנגענעם, וואס איז בעשטאנען פון עטליכע ווערטער: איך האב ערהאלטען און דאנק אומבעקאנט.

דאס איז געווען דאס ערשטע, וואס האט געפענש צווישען ראזא'ן און דעם אונטער דער ערד געפאנגענעם א קורצע קארעספאנדענץ, אבער דאביי האט דער אויפזעהער גוט אכטונג געגעבען אז זיי זאלען איינער דעם צווייטען נישט זאגען זייערע נעמען, אנדערש האט ער זיך אבגעזאגט פון איבערגעבען זייערע צעטלען און דאריבער איז ראזא געווארען מיט יעדען טאג מעהר נייגעריג צו וויסען ווער דער אומגליקליכער איז.

זי האט זיך זאגאר גענומען דעם מוטה און איינמאל געבעטען מיט טרעהרען אין די אויגען דעם וועכטער אז ער זאל איהר דערלויבען צו פרעגען דעם געפאנגענעם ווער ער איז און זי האט איהם דאביי געשוואוירען אז זי וועט פון דעם קיין שום געברויך נישט מאכען, אבער דער וועכטער האט זיך פון דעם קאטעגאריש אבגעזאגט.

און אזוי האט זיך דאס געפיהרט א לאנגע צייט, ראזא איז געזעסען פערשפארט און עקיבא איז זאגאר צו איהר געקומען אלץ זעלטענער, ווייל צר האט גערעכענט, אז אויב זי וועט זעהען אז ער נישט צו איהר וועט זי ווערען נאכגיביגער, אבער ראזא איז אין געגענטייל געווען צופרידען פון דעם וואס ער פייניגט זי נישט מיט זיינע בעזוכען און זי האט געפונען א טרייסט אין דעם וואס זי קען צוהילף קומען דעם אומגליקליכען וואס איז פערשפארט אונטער דער ערד.

אבער אלע איהרע בעמיהונגען צו דערגעהן ווער יענער איז, און ווי ער הייסט, האבען קיין ערפאלג נישט געבראכט, און דאס האט זי פשוט פערצווייפעלט.

.20

אין מיילאנד איז צווישען דער צייט פארגעקומען נייעס. דער גובערנאטאר עמנואל מאראניא, האט ערקלערט וויקטאר פעלדמאנ'ען, אז זיין שוועסטער מרים געפעלט איהם און ער איז אין איהר פערליעבט.

דער דאזיגער אדעלמאן האט מרים'ן וועגען דעם נישט געזאגט, ער האט נישט געוואלט זיך פאר איהר ערקלערען אין ליעבע איידער ער וועט דאס איבעררעדען מיט איהר ברודער און דאריבער האט ער איינמאל געשיקט זיין פערטרויאינגס - מאן צו וויקטאר'ן און איהם געבעטען צו קומען צו איהם אין אוונד.

וויקטאר האט זיך אנפאנגס דערשראקען, און ווען מרים איז אהיימגעקומען פון דער ארבייט ביים גובערנאטאר האט ער איהר דערצעהלט וועגען דער איינלאדונג.

דו ווייסט מרים—האט וויקטאר צו איהר געזאגט—נאך דיין אוועקגעהן אין ביורא איז געקומען א שליח פון גובערנאטאר וועלכער האט מיך אין זיין נאמען געבעטען אז איך זאל איהם היינט אין אוונד בעזוכען, וואס קען דאס בעדייטען?

ראזא איז אויך ערשטוינט געווארען פון דער דאזיגער איינלאדונג וואס מאראניא האט געמאכט איהר ברודער, איבערהויפט האט זי געוואונדערט פארוואס ער האט דאס נישט געטהון דורך איהר. ער האט דאך איהר געקענט זאגען אז זי זאל וויקטאר'ן צו איהר שיקען. זי האט זיך טיעף פערטראכט און איז דערביי רויט געווארען...

וויקטאר האט אונפערשטענדליך געקוקט אויף זיין שוועסטער, וועלכע האט געציקט מיט די פלייצעס און איהם געענטפערט:

צו וואס זאלען מיר קלערען, דו וועסט ביי איהם זיין וועסטו ערפאהרען וואס ער וויל.

איז דאס נישט אמאל אין צוזאמענהאנג מיט דיין אמט? עס קען זיין אז ער איז פון דיין ארבייט נישט צופרידען.

- איך גלויב דאס נישט — האט ראזא געענטפערט — מיר שיינט אז פון מיין ארבייט דארף ער זיין העכסט צופרידען.

ווען וויקטאר איז צו דער בעשטימטער שעה געקומען צום גובערנאטאר עמנואל מאראניא. האט ער שוין אויף איהם געווארט אין זיין קאבינעט און איהם הארציג עמפפאנגען.

איך וויל מיט אייך זיך דורכרעדען וועגען א זעהר וויכטיגער אנגעלעגענהייט—האט דער גובערנאטאר צו איהם געזאגט.

צום דינסט ה' גובערנאטאר—האט וויקטאר אונטערטעניג געענטפערט.

דאס איז א פריוואט-זאך—האט מאראניא געזאגט, צוהערענדיג די ווערטער—וועגען וועלכער איך וויל זיך מיט אייך בעראטען.

מיט מיר בעראטען? — האט וויקטאר ערשטוינט איבערגעפרעגט — איך גלויב אז דער ה' גובערנאטאר האט פעהיגערע און קלוגערע ראטגעבער ווי איך...

איך האב אייך שוין ערקלערט—האט מאראניא געענטפערט—אז דאס איז א פריוואט-זאך, און בעזונדער איז דאס אייך אויך נוגע.

וויקטאר איז געווארען אויפמערקזאם, ער האט פערשטאנען אז דאס מוז זיין עפיס זעהר א וויכטיגער ענין און ער האט מיט דער גרעסטער שפאנונג געפרעגט:

וואס, דאס איז מיר אויך נוגע?

יא, אייער שוועסטער מרים און דאריבער אויך אייך—האט מאראניא געענטפערט—אבער איך וועל עס מאכען קורץ, אהן לאנגע פאררעדעס, איך האב אייך געוואלט מיטטיילען אז איך האב ליעב אייער שוועסטער מרים.

וויקטאר איז פאר איבערראשונג שיעור אויפגעשפרונגען פון זיין ארט, אבער ער האט גארנישט געענטפערט און מאראניא האט ווייטער געזאגט!

באלד מיט'ן ערשטען אויגענבליק ווי איך האב זי געזעהען האט זי אויף מיר געמאכט א אויסערגעוועהנליכען איינדרוק מיט איהר זעלטענער שעהנהייט, אבער נישט בלויז שעהנהייט איז ביי מיר דער עיקר. שפעטער ווען זי איז געקומען אלס בעאמטין אין מיין ביורא, האב איך זיך איבערצייגט אין איהר קלוגהייט, בעשיידענהייט און אינטעליגענץ און איך האב זיך אין איהר שטערבליך פערליבט.

וויקטאר האט אלץ קיין ווארט נישט געענטפערט, ער איז געווען אזוי איבערראשט פון דעם גרויסען גליק אז ער האט קיין ווארט נישט געקענט ארויסרעדען, און מאראניא האט פארטגעזעצט:

א לאנגע צייט האב איך מיט מיר זעלבסט געקעמפט, איך האב מיר געוואלט אבגעבען א אינערליכען דין-וחשבון אלס יוד און עהרענמאן, אויב איך מאך דאס ערנסט, אויב דאס איז נישט גלאט א פאראיבערגעהענדע זאך, ווייל פארט בין איך דאך א מענש מיט א זעהר הויכער שטעלונג אין דער געזעלשאפט און מיט א גרויס פערמעגען און זי איז א ארים מיידעל. האב איך דאריבער מורא געהאט אז מיינע געפיהלען צו איהר זאלען זיך נישט אבקיהלען און זי קען דורכדעם חלילה זיין אומגליקליך. און דאריבער חאב איך נישט מיט איחר און נישט מיט אייך קיין ווארט וועגען דעם גערעדט, אבער איצט האב איך מיט פולען בעוואוסטזיין און מיט דער גאנצער פעראנטווארטליכקייט בעשלאסען דעם דאזיגען שריט צו מאכען און איך מוז בלויז האבען אייער הסכמה.

איך בין צופיעל איבערראשט פון דער פלוצימדיגער אזוי וויכטיגער בשורה און איך געפון פשוט נישט קיין ווערטער מיט וואס זיך אויסצודריקען, אבער איך גלויב אז די איינשטימונג פון מיין שוועסטער אויך פון מיר וועלען אהן שום צווייפעל נישט צוריקהאלטען.

(פארטז. קומט).

די אַלטע מעטאָדען.

די אַנטי-יודישע אונרוהען, וואָס האָבען זיך אָנגעהויבען מיט שלאָגען און טעראָריזירען די יודישע אַקאַדעמיקער דורך זייערע קריסטליכע חברים, זענען שוין אַרויסגעטראָגען געוואָרען אין גאַס אַריין און האָבען זינט עטליכע טעג אָנגענומען אַ פיעל ברייטערען כאַראַקטער, די קאַמפען האָבען זיך שוין נישט מעהר אָבגעשפּיעלט אין די שולען, נאָר זיי זענען פאָרגעקומען אין דער עפענטליכקייט. און עס איז קיין צווייפעל נישט אַז ווען נישט דאָס וואָס די מאַכט-אָרגאַנען בעמיהען זיך נישט צו דערלאָזען די דאָזיגע עפענטליכע אָנפאַלען, נאָר זיי ווערען באַלד אין אָנהויב ליקווידירט און די אָנפאַלער ווערען צוגעצויגען צו גריכטליכער פאַראַנטוואָרטליכקייט, ווען נישט דאָס וואָס כמעט אַלע הויך-שולען אין לאַנד זענען געשלאָסען און נעגען די שולדיגע זאָלען בענוצט ווערען גענוג שטרענגע מיטלען, וואָר ווייכט וואָסערע כאַראַקטער די דאָזיגע ווילדע העצע וואָלט שוין געווען אָנגענומען און ווי אַזוי די יודישע לאַגע וואָלט אויסגעזעהן.

און די כוליגאַנישע אָנפאַלער זעהענדיג אַז די מאַכט שטעהט זיי אין וועג פון אויספיהרען זייערע בלוטיגע מעשים, האָבען זיי זיך גענומען צו די אַמאָליגע אַלטע מעטאָדען, וואָס זענען אין די צייטען פון מיטלאַלטער בענוצט געוואָרען אַלס העצ - מאַטעריאַל געגען די יודען.

דער צופאַל האָט געוואָלט, אַז אין ווילנאָ זאָל בעת די קאַמפען אומקומען דורך אַ שטיין אַ קריסטליכער סטודענט עס איז העכסטוואָרשיינליך אַז דאָס איז געווען אַ שטיין פון זיין קריסטליכען חבר וועלכער האָט איהם געוואָלט וואָרפען אין אַ יודישען קאָפּ, נאָר ער האָט פערפעהלט דעם ציעל און געטראָפען זיין חבר, יעדענפאַלס איז נאָכנישט פעסטגעשטעלט געוואָרען ווי אַזוי דאָס איז פאָרגעקומען, אָבער די העצער האָבען שוין געפונען אין דעם אַ שרעקליכען העץ-מאַטעריאַל, זיי זענען זיכער אַז דאָס האָבען די יודישע סטודענטען, וועלענדיג פערטיידיגען זייער לעבען פון די אָנפאַלער, געוואָרפען דעם דאָזיגען שטיין און דאָס איז גענוג צו העצען אָהן אויפהער געגען דער יודישער חוצפה, וועלכע האָט דערגרייכט אַזוי ווייט אַז זיי האָבען די העזה זיך צו פערטיידיגען, נישט לאָזען זיך גלאַט שלאָגען און אויב בעת די פערטיידיגונג איז איינער פון די אָנפאַלער געפאַלען, איז ער דאָך ממילא אַ קדוש, און מען דאַרפט אומבעדינגט אָבריכטען גאָטעסדינסטען פאַר זיין הייליגער נשמה, און דאַביי פיהרען אַ וויסטע העצע געגען די יודען וואָס הרג'ענען די פוילישע סטודענטען און ווילען אַליין פערכאַפּען די גאַנצע הויך-שולען.

אין קראָקאָ האָבען די העצער אָנגענומען דאָס גאָר אַלטע מיטעל מיט וועלכען מען האָט זיך בענוצט אין די גאָר-אַלטע צייטען, געווייסע פינסטערע עלעמענטען האָבען, כדי צו פראָוואָצירען די יודען, אויסגעהאַקט עטליכע שויבען אין אַ דאָרטיגען קלויסטער, כדי מען זאָל קענען מאַכען אַ בלבול אויף די דאָרטיגע יודען, באַלד האָט זיך געפונען עפּיס אַ שאָפער וועלכער האָט אין דעם גרעסטען גאַסען-טומעל גראָד געזעהען אַז די שויבען האָט אויסגעהאַקט אַ יוד און ער זאָגט אַפילו אַז ער איז גרייט דעם דאָזיגען יוד צו דערקענען.

דאָס זענען די זעלבע אַמאָליגע מעטאָדען מיט וועלכע אונזערע שונאים האָבען געגען אונז געקעמפט, אויסטראַכטענדיג אויף אונז די שענדליכסטע בלבולים אַז מיר האָבען פערסמ'ט די ברונעמ'ס, אַז מיר האָבען גע'הרג'ט די קריסטליכע גייסטליכע, און די פינסטערע מאַסע האָט אין דעם געגלויבט און אויסגעפיהרט געגען די יודען די שרעקליכסטע נקמה.

מיר האָבען זיך בשום אופן נישט געקענט פאָרשטעלען אַז אַזאַלכע זאַכען זאָלען קענען פאָרקומען אין בענייטען קאָנסטיטוציאָנעלען פוילען, אַז אין דער בענייטער פוילישער רעפּובליק זאָלען זיך געפונען אַזאַלכע, וואָס רופען זיך נאַציאָנאַלע, און זאָלען נישט נעמען אין אַכט צו וואָס אַזאַלכע ווילדע מעשים און אַזאַלכע העסליכע מעטאָדען קענען דערפיהרען דאָס לאַנד.

אָבער ווי געזאָגט קענען מיר האָפען אַז דער געזונדער פאַרשטאַנד פון דעם פוילישען פאָלק וועט זיך נישט לאָזען פערפיהרען פון די דאָזיגע פינסטערע עלעמענטען מיט זייער ווילדע העצע, און בעזונדער וועט די מאַכט שטעהן אויף דער וואַך און זעהען אַז די דאָזיגע שרעקליכע מעטאָדען זאָלען נישט קענען פיהרען צום פינסטערען ציעל, און דאָס לעבען און פערמעגען פון די יודישע בירגער, וועלכע זענען געוויס בעסערע פּאַטריאָטען ווי די דאָזיגע העצער, זאָלען אָבגעהיטען ווערען, אַזוי ווי די רעגירונג טהוט דאָס אין אַלע ערטער וואו די דאָזיגע בלוטיגע פּרובען ווערען געמאַכט.

בן-חיים

ביי פערגיפטונגס - ערשיינונגען,
אַרויסגערופען דורך פערדאָרבענע נאָהר-מיטלען,
דינט אַלס גוט הייל-מיטעל די באַלדיגע אָנווענדונג
פון נאַטירליכען ביטער-וואַסער
Franciszka Józefa

ח. ל. חריפאי.

פון תל-אביב ביז נהלל.

דער אויטאָ טראָגט פייל פון בויגען. באַרג אַרויף. באַרג אַראָב. דער כביש איז גלאַט און גוט אויסגעפּעלט. הערבסט. די ערד איז דאָרשטיג און וואַרטעט ליידענשאַפטליך דעם ערשטען רעגען. מיר אַלע – אַרום אַנדערטהאַלבען צעהנדלינג זשורנאַליסטען – זיצען פערטראַכט, עס דערמאַנט זיך די אַלטע היים. אָנגעוואָלקענט. רעגענס אָן אַ אויפהער. מען גרייט זיך צום ווינטער. און אַרום אונז שיינט די ארץ-ישראל'דיגע זון. וואַרעמליך.

וואוהין פאָהרען דאָס די פּענמענשען? – דאָס האָט דער קרן היסוד איינגעלאַדען די זשורנאַליסטען אויף אַ פּרעסע קאָנפערענץ אין נהלל צום צעהניעהריגען יובילײ פון דער זידלונג אין עמק. האָט מען אויף אַ ווײלע פערגעסען די צייטונג, די רעדאַקציע, די לייט-אַרטיקלען און די פּעליטאָנען און – ווי שטיידט דאָרט אין פּסוק – ויסעו. אַ רויטער אויטאָבוס האָט אין זיך איינגעפּאַקט די „שעפער פון דער געזעלשאַפטליכער מיינונג" און היידאַ אין נהלל!. איהר מיינט, חלילה, אַז מיר האָבען חרטה אויף דער נסיעה – גלויבט מיר, יעדער יוד מעג מאַכען אַ פאַר מאָל אין זיין לעבען אַזאַ רייזע. אדרבא, זאָל ער טאַקע זעהען מיט זיינע א י י ג ע נ ע אויגען, וואָס ארץ-ישראל הייסט.

בקיצור, מיר פאָהרען אַרויס פון תל-אביב – עס שמעקט שוין גאָר אַנדערש. די פּרדסים זאָגען שירה. עס זענען שוין דאָ מאַראַנצען. וועגען אשכוליות (גרייפּ פרויט) איז דאָט גאָר נישטאָ וואָס צו רעדען. זיי האָבען זיך שוין אַפילו בעוויזען אויף דעם מאַרק אין תל-אביב. גרין-געלע שטערענדלעך קוקען אַרויס פון אַ נעץ פון גרינע בלעטער. די יודישע רעפּובליק אין שרון. שכונת מונטיו פיורי, רמת-גן, בני-ברק, נחלת יצחק, שכונת בורוכוב און נאָך זיי פּתח-תקוה אַליין. פּרדסים, פּרדסים, פּרדסים... און דער אויטאָבוס ווערט נישט מיד. הערצליה, רמתים, מגדיאל, כפר-סבא, עין חי – נאָר מיר האָבען קיין צייט נישט. מיר איילען אַהין, וואו ברייטע וויץ-פעלדער ציהען זיך ביז דעם האָריזאָנט.

מיר פאָהרען אַריין אין יזרעאל, אין אין אחאב'ס שטאָדט. זי האַלט זיך נאָך אין בויען. די אויגען קוקען אָנדערשוואו. דאָרט ביים גבעת המורה ישובים, נייע, וואָס איך האָב זיי כמעט נישט געזעהען. יודישע דערפער. מען זייט, מען פיטערט אַ טשערעדע שאָף. מען טראָגט מילך. אָט שטעהען פרומע יודען אין כפר-גדעון און עסק'ן זיך ביים טראַקטאָר. ווען פערד, וואָס פערד? אַ יודעל מיט אַ פערברענט פנים טרייבט אָן מיט דעם טראַקטאָר. און עס אַקערט זיך. מען גרייט זיך צום רעגען. ישוב נאָך ישוב לויפט פערביי. וואָס איז דאָס? צווייישטאָקיגע גרויסע הייזער – אַ נייע קבוצה: „רמת דוד" אויף לאיד דזשאָרזש נאָמען, גבת, כפר-ברוך – גלויבט מיר אויף נאמנות, איך געדענק שוין נישט אַלע נעמען. דער עמק האָט זיך צוּוואַקסען – מער ווי דרייסיג נקודות; גיי געדענק ווי די אַלע הייסען.

אָט איז נהלל. שטיל, ווי אין אַ דאָרף אין דער צייט פון שניט. וואו איז דער עולם? אַ מאָדנע שאלה, אין פעלד. מען אַקערט. נאָר נעבען דער אַגריקולטור-שול פילט זיך אַ ביסעל אַ בעוועגונג. די מיידלעך לויפען אַרום היִן און צוריק וועגען ווירטשאַפטליכע ענינים. איר האָט דאָך מסתמא געהערט וועגען דער דאָזיגער שול, אויב נישט – וועל איך אייך וועגען איר דערצעהלען בקיצור. די נהלל'ער אַגריקולטור-שול פאַר מיידלעך נעמט פשוטע יודישע טעכטער און מאַכט זיי פאַר ערד-אַרבייטערינס. דער סוף פון אַ מיידעל איז דאָך אַ ווייבעל – און אַ ווייבעל, וואָס ווייסט, וואָס אַ בעל-הביתישקייט איז, זאָגען לייט, איז אַ מזל וברכה. ד"ר גליקסאָן, דער רעדאַקטאָר פון „הארץ" שטייט נעבען מיר און קוקט זיך צו צו דער אַרבייט פון די מיידלעך. ווייסט איר, וואָס ער האָט מיר אַריינגערוימט אין אויער?

– מיך פערדריסט, וואָס איך האָב מיין טאָכטער נישט געשיקט...

פערברענטע פנימער, שוואַרצע ברייטע שאַראוואַרען, פערקאַטשעטע אַרבעל, סאַנדאַלען אויף די פיס, צו טראָגען אין שטאַל, אין גאָרטען, אין קיך, פריש, לעבעדיג, שטראַלענדיג – אָט אַזוי קוקען אויס די תלמידות פון „זונה מייזעלס מאַנאַסטיר". (די לציני הדור האָבען אַזוי אַ נאָמען געגעבען דעם דאָזיגען אַנשטאַלט).

נאָך דער פּראָגראַם פון טאָג האָבען מיר געדאַרפט קומען אין נהלל אום 11 בייטאָג. מאַכט אָבער גאָט אַ נס און מיר פערשפּעטיגען אויף אַ האַלבע שעה. נאָר בעשולדיגט נישט דעם יודישען שאָפער, ער איז גאָט די נשמה שולדיג. אַ זשורנאַליסט האָט פערלוירען זיין פאָרטפעל פאָרענדיג, אַ פאָרטפעל אַליין מאַכט גאָט נישט אויס – דאָרט איז געלעגען אַ פערטיגער צום דרוק דראַמע – איז געווען אַ ביסעל אַ דראַמע. נאָר עס איז נישט באַשערט געווען קיין אומגליק; איין אַראַבישער אויטאָמאָביל איז געפאָהרען הינטען און האָט די דראַמע אונטער געקליבען. דערווייל האָבען מיר פערשפּעטיגט אויף אַ האַלבע שעה. נאָר גאָט שיקט צו די רפואה פאַר דער מכה: די ירושלימער האָבען נאָך מער פערשפּעטיגט – האָב איך זיך מיר פערקליבען דערווייל הינטער אַ הויז שאָטען און האָב מיר געכאַפּט אַ שמועס מיט די קליינוואַרג. אַ גאַנצע מחנה פון יגאל'ס, יפרח'ס, גדעון'ס, תחיה'ס, רענענה'ס האָבען מיך אַרומגערינגעלט.

פון זיי האָב איך געקריגען די בעסטע אינפאָרמאַציע פון נהלל. נאָר נאָמיך זיי פריהער פאָרשטעלען פאַר אייך. רויטע, פרישע גוט-אָבגעברענטע פנימער, מוטיגע קוקען, געדיכטע מוסקולען, נישט געשעמט זיך, ענטפער'ן קורץ און שאַרף, פון אַ אַזאַ קליינוואַרג בעשטייט די גאַנצע מחנה פון די נייניעהריגע, צעהנעיעהריגע נהלל'ער יפרח'ס, גדעון'ס און תחיה'ס. איינער דערצעהלט מיר פון כרם (ווייגאָרטען) דער צווייטער – פון מחלבה (מילכיגעריי), דער דריטער – פון גנה (גאָרטען), דער פערטער – פון לול (הינערשטאַל) א. ז. וו. א. ז. וו., אין מיינע אויערען זענען געשטאַנען קלאַנגען פון אַ זעלטענער סימפאָניע. דאָס איז נישט קיין סענטימענטאַליזם. קינדער רעדען וועגען ווירטשאַפט נישט אַבסטראַקט. די הין איז אַ לעבעדיגע, זי האָט אויך איר נאָמען. די קוה – זיי ווייסען גענוי וויפיעל מילך עס געט יעהרליך, ושתי (אַ נאָמען פון אַ קוה ביי איינעם פון די קאָלאָניסטען), וויפיעל טרויבען עס געט דער כרם – בקיצור, מיר דוכט, אַז טויזענד אַגיטאַטאָרס קענען נישט פועל'ן ווי די דאָזיגע מחנה פון די קליינוואַרג. איך האָב פשוט געשעפּט נחת פילע הויפענס. אָבער דער עולם האָט מיך אויפגעזוכט, עס איז געקומען די צייט פון איבערבייסען דערווייל זענען די ירושלימער אויך געקומען.

די תלמידים האָבען זיך בעוויזען. אין דעם גרויסען זאַל פון אַגריקולטור-שול האָט מען אונז דערלאַנגט אַ מיטעל. איך בין נישט קיין ספּעציאַליסט אין קולינאַריע – אָבער איך מוז מודה זיין, אַז דער מיטאָג האָט גאָר פיין געשמעקט. און איבערהויפּט אַלעס פון נהלל'ער ווירטשאַפט. בוראַקעס, קאַרטאָפעל (ממש קאַרטאָפעל), סאַלאָטען פערשידענע, פרוכטען, געבעקס, מילך און אַלץ ביד הרחבה. נעבען מיר ביים טיש איז געזעסען ד"ר רופּין. רוימט ער מיר איין אַ סוד–אוי די געלערנטע –נהלל ווערט נתפעל פון דעם קריזיס מיט דער וואַלוטע צוזאַמען, ווי פון דעם פאָריעהריגען שניי. וואָס - וואָס ? ברויט און קאַרטאָפעל וועלען זיי שטענדיג האָבען.

מיינט איהר דאָך, אַז דאָס איז ד"ר רופּין'ס סוד אַליין – שפּעטער אַ ווײלע ווען מיר זענען געזעסען אין בית-העם און געהערט די רעדעס נאָך דער פּראָגראַם נאָך: ל. יפה – אין דעם נאָמען פון די קאָמונאַלע ווירטשאַפטען און

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

די פערשלעפּטע קרענק.

כ'ווייס, אַז איך טהו די לעזער אַ עולה דערמיט, וואָס איך פערדרעה זיי ווידער דעם קאָפּ מיט די אומגליקליכע פּרעזידיום-וואַהלען פון אונזער קהלה קדושה, וואָס זענען נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג נישט ערלעדיגט.

איך בעט טאַקי נישט צו האָבען קיין בייז האַרץ אויף מיר, וואָרום מיר אַליין איז אויך שוין דער עסק נמאס, איך האָב אָבער נישט קיין ברירה, איך מוז דאָך ערפולען מיינע אויפגאַבען און דעריבער וועט איהר מיר מוחל זיין, ווען איך וועל צווישען אַנדערע קליינינגקייטען אויך דער קהלה-פראַגע שענקען עטליכע שורות (עס איז שוין גענוג אַ צרה, אַז ווען מען וויל שרייבען עטליכע ווערטער וועגען דער קהלה מוז מען בעטען ענטשולדיגונג ביי די לעזער. נישטאָ וואָס צו זאָגען, אויף אַ וואַזשנע מדרגה שטעהט אונזער קהלה ר"ל). קורץ, וועגען דעם מצב פון דער קהלה.

ווי איהר ווייסט איז שוין די וואָך ווידער פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער פערוואַלטונג בדי אויסצוּוועהלען אַ פּרעזידיום אויפ'ן אָרט פון די נישט-בעשטעטיגטע און אויך די זיצונג האָט נישט געבראַכט צו קיין רעזולטאַט, מען האָט זי אָבגעלעגט אויף אַנ'אַנדער מאָל.

עס איז אָבער אינטערעסאַנט צו פערצייכענען דעם קאָך אַרום די וואַהלען, די קאָמבינאַציעס, די זיצונגען, קאָנפערענצען, בעראַטונגען און–פּליאָטקעס, וואָס זענען פאָרגעקומען ביז דער גרויסער היסטאָרישער זיצונג, וואו מען האָט די וואַהלען ווידער אָבגעלעגט אויף אַ צווייט מאָל.

מיר איז אויסגעקומען צו זיין אויף איין זיצונג, וואָס איז גערופען געוואָרען דורך די האַנדווערקער, וואו עס זענען נעווען אַלע פראַקציעס און אויף דער דאָזיגער זיצונג האָס געזאָלט געשאַפען ווערען דער שלום על ישראל, דער אחדות פון אַלע אויסדערוועהלטע.

פערשטעהט זיך אַז אַזאַ זיצונג איז מיר געווען אינטערעסאַנט בייצוּוואוינען, איך האָב געוואָלט זעהען מיט מיינע אייגענע אויגען. ווי אַזוי די דאָזיגע לייט, וואָס זענען ממונה אויף דעם קהלה-פערמעגען און רעפּרעזענטירען די העכער דרייסיג טויזענד טשענסטאָכאָווער יודען, נאָר–נאָר, גאָרנישט, עס איז אַ חרפּה צו דערצעהלען, עס איז נישטאָ צווישען זיי קיין געמיינזאַמע שפּראַך, וועלכע אַלע זאָלען רעדען. דעריבער האָט מען געפּלאָנטערט מיט דער צונג און מען האָט נישט, איך שטרייך אונטער, מען האָט נישט געוואָלט קומען צו קיין פערשטענדיגונג, און עס האָט נישט געהאָלפען. דאָס וואָס מען האָט אויסגעוועהלט אַ קאָמיסיע, וואָס האָט געזאָלט צושטעלען די קאַנדידאַטען. עס איז פון דעם גאָרנישט געוואָרען און פון די גרויסע האָפנונגען האָט זיך אויסגעלאָזט אַ טייך.

דאָן זענען פאָרגעקומען זיצונגען פון יעדער פראַקציע בעזונדער און שפּעטער פון עטליכע פראַקציעס צוזאַמען און מען האָט קאָמבינירט און געחורשט ביז, ביז עס איז געקומען די גרויסע זיצונג פון פּלענום.

אויף 5 אַ זייגער איז בעשטימט די זיצונג, עס איז שוין האַלב 6 און עס הויבט זיך גאָרנישט אָן. אַנשטאָט דעם קומען פאַר בעראַטונגען אין די קולואַרען, די גאַלעריע איז איבערפולט, אויך די פאָרשטעהער פון פערשידענע פראַקציעס זענען געקומען און די לעצטע מינוטען מאַכט מען נאָך קאָמבינאַציעס און מען רעכענט אויס ווי דאָס וועט זיין, דערווייל אַרבייט די שרייבמאַשין און שרייבט דעקלאַראַציעס וואָס וועלען נוצען אין אַ נויטיגען פאַל.

שנדליך 6 אַ זייגער דערהערט זיך דער קלינג און דער עולם זעצט זיך אַרום די טישען. איך צעהל איבער, אַלע 12 „שבטים" זענען געקומען. ביים זשורנאַליסטען-טיש זענען אויך פערזאַמעלט אַזוי פיעל „שרייבער" וויפיעל דאָזאָרעס...

דער פּרעזעס לעזט דעם צוגעשיקטען בריעף פון דער סטאַראָסטווא און מען טרעט צו צו די וואַהלען. די אויערען ווערען אויפגעשפּיצט, אָט, אָט, וועט פאַלען די באָמבע, וואָרום די בעראַטונגען האָבען דאָך געמוזט אָננעמען אַ בעשלוס און עס פאַלען אַ פאָר שטעכווערטער אויפ'ן חשבון פון די געגנער. און ווען מען טרעט שוין צו צום עיקר ווערט אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג, אַז מען זאָל די גזירה אָבשיבען, ד. ה. אַז מען זאָל אָבלעגען די וואַהלען.

די מעהרהייט האָט געשטימט, אַז מען זאָל זי אָבלייגען מסתמא דערפאַר, ווייל זיי האָבען נישט געהאָט קיין רפואה צו דער אַזוי-גערופענער מחלה און לאין ברירה האָט מען זי פערשלעפּט אויף אַ צווייט מאָל.

די דאָזיגע קראַנקהייט ווערט אָבער פון טאָג צו טאָג אַלץ מעהר ערנסטער און שווערער און עס וואָלט געווען גלייכער, אַז מען זאָל איינמאָל פאַר אַלעמאָל ענטוועדער אָדער אָבשניידען, אָדער מען זאָל עס אויסהיילען צו אַלדע גוטע יאָהר, וואָרום אַנדערש ווערט עס אַ פערשלעפּטע קרענק...

דער דועל צווישען צוויי שמואל'ס.

יענע וואָך שבת-צונאַכטס איז פאָרגעקומען אַ דועל צווישען צוויי שמואל'ס וואָס האָט זיך געענדיגט מיט – זייט רוהיג, נישט חלילה קיין בלוט-פערגיסונג, נאָר מיט – ווערטער.

דער דאָזיגער דועל האָט אַרויסגערופען גרויס אויפזעהען ביי די יעניגע, וועלכע קענען די 2 קעמפער אַלס אַלטע גוטע האַרציגע פריינד און דאָ פּלוצים אַזאַ מעשה.

פאָרגעקומען איז עס ביי די האַנדווערקער אויף דער אַלגעמייגער פערזאַמלונג, איז געקומען ר' שמואל ניעמיראָווער און האָט שטאַרק קריטיקירט די פערוואַלטונג, אַזוי, אַז זיי האָבען זיך געפונען בעליידיגט און עס איז שיעור אַרויס אַ סקאַנדאַל, שפּעטער איז אַרויסגעטרעטען איהם ענטפערן נישט קיין אַנדערער ווי זיין אַמאָליגער בעסטער גוטער פראַינד ר' שמואל-סאַמועל און ער האָט איהם געקלאַפּט אויפ'ן שוואַכען פונקט. און דער דאָזיגער דועל איז געפיהרט געוואָרען, ווי מען זאָגט „בעז פאַרדאָנו", אָהן רחמנות, מען האָט זיך געקאַטעוועט אויף וואָס די וועלט שטעהט.

וואָס פון דעם איז געוואָרען? נישט וויכטיג. עס איז נאָר אינטערעסאַנט אַז די אידיליע פון פערזענליכע גוטע פריינדשאַפט איז געשטערט געוואָרען צוליעב געזעלשאַפטליכע חלוקי-דעות.

רעדט מען טאַקי זעהר שטאַרק וועגען דעם נאָר וואָס פאָרגעקומענעם דועל צווישען די 2 שמואל'ס.

צי איז דאָס אמת?

אַ פאָרשטעהער פון דער שניידער-מאַגאַזין-סעקציע גיט מיר איבער פאָלגענדען פאַקט, וואָס וואַרפט פאַר דעם פּראָפעסיאָנעלען שניידער - אַרבייטער-פעראיין נישט קיין שעהנעם טהאָט.

ווי בעוואוסט, זעהט פאַר דאָס געזעץ, אַז מען טאָר נישט אַרבייטען אַנטאָג, פונדעסטוועגען קוקט מען אָבער דורך די פינגער, וואָרום ווען נישט,

באראץ — אין דעם נאמען פון עמק הירדן — האבען מיר געהערט דיזעלבע מיינונג נאר אין פערשידענע וואריאנטען.

נאר לאמיך נישט פערלויפען דעם וועג — איך מוז אייך פריהער בעקענען מיט דעם בית-העם (פאלקס-הויז). א גרויסע הויכע געביידע מיט א ביהנע, איינגאנצען אויסגעגאסען פון בעטאן. דא ערלייזען זיך די הויפט-פראגען פון מושב. ערציהונג, סאציאלע הילף, קאאפעראטיווע אונטערנעהמונג— די אלגעמיינע אספה אין בית-העם מערקט אן זייער וועג. פענסטער הויכע, בענק הילצערנע, פשוט'ע, ווענט גרויע—דער בנין איז נאך נישט אינגאנצען פערטיג—און דאך רוהט אין איהם די שכינה. מענשען האבען איבערגעבויט זייער אייגען לעבען און דא טראכטען זיי, ווי צו פערשפרייטען ארץ-ישראל איבער דער גאנצער וועלט.

אויך היינט איז שוין געוועזען אין בית-העם א קאנפערענץ. די בויער פון עמק האבען זיך בעגעגענט מיט די פיהרער פון די אנשטאלטען און האבען געזוכט וועגען, ווי צו דערגרייכען צום יודישען הארץ, צו דער יודישער נשמה. די פרעסע-קאנפערענץ איז געוועזען א מין פארטזעצונג פון דער דאזיגער בעראטונג. לייבען האבען זיך אין איהר בעטייליגט, חנקין, אדער ווי די אראבער רופען איהם: אבו שער (דער האריגער פאטער) דער אויסלייזער פון דאס רוב יודישע ערדען, ל. יפה—איהר קענט איהר דאך מסתמא? אורי זאסלאווסקי—ווער קען דאס איהם נישט? לביא-לעווקאוויטש—דער נביא פון עין-חרוד און תל-יוסף, יוסף באראץ—דער משולח פון דגניה — אלע די דאזיגע גדולים האבען דערצעהלט מיט פשוט'ע ווערטער, וואס עס איז אויפגעטהון געווארען און וואס מען ד א ר ף נאך אויפטהון.

אזוי פיעל און אזוי פיעל געלד האבען מיר צוזאמענגעקליבען—און וויפיל דארף מען נאך? קוקט ארום און ארום, עס מוז נאך דא פיעל געטהון ווערען, מיר זענען געקומען אהער צו שאפען יודיש ברויט און נישט קויפען איהם. א קוה גיט ביי אונז 5000 ליטער מילך א יאהר (א אראבישע—750). קלעע גיט ביי אונז 8—9 שניטען, א היהן 150—160 אייער יעהרליך (א אראבישע 70—60), ביהנשטאקען 80—70 (אראבישער 5) — עס האבען גערעדט מעשים...

מיר זיצען און הארכען זיך צו און אויף דרויסען האבען זיך בעוויזען לאנגע שאטענס. די זון קלייבט זיך נעהנטער צום כרמל. ביסלעכווייז קעהרען זיך אום די קאלאניסטען פון פעלד און פערבייגעהענדיג שטעלט מען זיך אב ביי דעם בית-העם. מנחה-צייט. פון א זייטיגען צימער הערט זיך „פטום הקטורת"—דאס האבען זיך די טאטעס צוזאמענגעקליבען צו מנחה. (אין נהלל זענען דא א דריי צעהנדליג אלטע טאטעס וואס זענען געקומען נישט לאנג פון אייראפא). עס צומישען זיך די קולות. עס קלינגען די גלעקלעך אויף די העלזער פון די בהמות, קומענדיג פון פעלד, עס רייסט זיך ארויס א בענקענדיגער ניגון ביי „ולירושלים עירך ברחמים תשוב" דארט ביי די עלטערע צו מנחה, עס הילכט „נפש יהודי תומיה". פון דער „התקוה" ביי דער שליסונג פון דער קאנפערענץ — פון די אלע דאזיגע קולות איז בעשאפען געווארען די סימפאניע, וואס הייסט נ ה ל ל.

פון „הימעל-לאנד".

(צו דעם קאנפליקט צווישען כינע און יאפאן).

די קולטור-צייטען און מנהגים פון די 400 מיליאן כינעזער. — יודען אין כינע.

אין היימישען לעבען זענען די כינעזער נאך ביז היינטיגען טאג — האלב ווילדע מענשען און זייערע מנהגים קומען אונז פאר משונה'דיג: ווען ביי א כינעזער שטארבט א נאהענטער קרוב — לאכט ער, א כלה אין טאג פון איהר חתונה יאמערט דעם גאנצען טאג... אז מען פרעגט דעם כינעזער „ווי גייט אייך"? — ענטפערט ער נישט, נאר ער פרעגט „האט איהר שוין געגעסען?"..

ביים אפשיעד-נעהמען זאגט דער כינעזער: „גייט לאנגזאם"! איך קען אייך נישט בעגלייטען"!... אז איהר קומט צום כינעזער געשעפטליך פרעגט ער ביי אייך, ווי אלט איהר זענט? און נאכדעם פרעגט ער „און זייטיגע פרנסות דורך שווינדעל און בעטרוג, האט איהר אויך?"...

ווען מען קומט אריין אין א כינעזישער שטוב טאר מען דעם הוט נישט אראבנעהמען, ווייל דאס וואלט בעליידיגט דעם באלעבאס, דער כינעזער אליין בעדעקט אויך זיין קאפ, ווען עס קומט צו איהם א גאסט. דער גאסט בעקומט זיין עהרען-פלאץ, צו דער לינקער זייט פון באלעבאס, ווען דער כינעזער גיט עפעס דערלאנגט ער מיט ביידע הענד, דאס וויכטיגסטע אין גאסטצימער מיט וואס דער כינעזער שטאלצירט איז זיין ארון.

דאס עסען גייט תמיד צו ביים כינעזער מיט גערויש; וואס העכער מען קייט, און וואס מעהר מען שלוקערצט און מען גרעבסט, אלץ מעהר כבוד איז עס פאר'ן באלעבאס. די 60-70 שפייזען, מיט וועלכע דער כינעזער נעמט אויף געסט, בעשטייט פון פלייש, הינער, רייז, פיש, גרינוווארג, און פירות; פאר בעזונדערע נאשערייען רעכענען זיך: זיידווערים, פויגעל-נעסטען, שילד-קרעטען, שאלעכץ פון באלבוק און בלומען פון טיי.

די פרויען אין כינע געפונען זיך אין זעהר א שפל'ן מצב: דער מאן שלאגט אפט די פרוי און אין פאל, ווען ער דערהרגעט איהר, ווערט ער אויך נישט געמשפט. דאס העכסטע וואס די עלטערן אדער קרובים פון דער דערהרגעטער קענען פאדערן איז אז דער מאן זאל פאר איהר מאכען אנ'אנשטענדיגע לויה און בעגראבען איהר אויף זיין ערד; דערביי איז כדאי צו בעמערקען, אז ביי די כינעזער ווערט בעגראבען יעדער אויף זיין ערד, בלויז פאר ארימצלייט, וואס האבען קיין ערד נישט — עגזיסטירען רעגירונגס-קרקע'ס.

כינעזישער שריפט איז דער עלטסטער אין דער גאנצער וועלט.

טעאטער איז געווען אין כינע נאך פאר קאנפוציוס, דער נביא אזו בעקאנט געווען מיט טעאטער. ער איז געווען א שטארקער געגנער פון איהם, און האט געהאלטען טעאטער פאר אנ'אומאראלישע אינסטיטוציע.

די גרעסטע און טייערסטע ענציקלאפעדיע אין דער וועלט האט געהאט כינע. א טייל פון איהר איז פערברענט געווארען בעת דעם „באקסער"-אויפשטאנד.

די געשיכטע פון דער דאזיגער זעלטענער ענציקלאפעדיע איז זעהר אינטערעסאנט: אין — 1403 יאהר האט דער דעמאלדיגער קיסר יונג-לא פון דער דינאסטיע מינג אויסגעקליבען א קאמיסיע ארויסצוגעבען אנ'ענציקלאפעדיע בראש פון דער קאמיסיע איז געווען דער גרעסטער כינעזישער געלערנטער כסר טשין — די קאמיסיע האט פערטיג געמאכט די ענציקלאפעדיע אין איין יאהר מיט פיר הדשים. דער הערשער איז אבער געבליבען אומצופרידען און האט איבערגעגעבען די דאזיגע ארבייט נאך א גרעסערער קאמיסיע פון 2170 מיטארבייטער.

לויט'ן וואונש פון הערשער האבען אין דער ענציקלאפעדיע געדארפט ווערען איינגעשלאסען אלע שאפונגען פון קאנפוציוס, און אלץ, וואס איז שוין געווען אנגעשריבען אויף די געביטען פון ליטעראטור, פילאזאפיע און היסטאריע... צום סוף 1407 יאהר איז די ארבייט געווען פערענדיגט און דאס מאל איז זי דעם הערשער געפעלען געווארען.

די ענציקלאפעדיע איז בעשטאנען פון 10.000 בענד אין — 20.877 ביכער.

(סוף קומט). א. קערער.

„טאז"

(צו דער יעהרליכער אלגעמיינער פערזאמלונג.)

דאס ענטשטעהן פון דער געזעלשאפט „טאז" איז, אין די ברייטע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאפט פערשטאנען געווארען אלס א שריט צו מאדערניזירען די געזעלשאפטליכע טעטיגקייט אויפ'ן געביעט פון מעדיצינישער הילף.

מ'האט עס אויסגעטייטשט אלס פראבע צו פערטוישען די אלטע גבאי'שע „בקור-חולים"ס, וואס זענען געווען טעטיג כמעט אין יעדען יודישען שטעדטיל, וועלכע האבען עפ"י רוב פערמאגט אנ'איינציגען דאקטאר, אדער פעלדשער — א מומחה לכל המחלות, אויף מאדערן-איינגעארדענטע אמבולאטאריעס, וואו ס'ארבייטען דאקטוירים-ספעציאליסטען פאר יעדער ארט קראנקהייט.

פערשטעהט זיך, אז די ארבייט איז בעטראכט געווארען אלס א פילאנטראפיע, אלס א טובה, וואס ווערט געטהון פאר דעם ארימערען, וועלכער איז נישט ביכולת זיך זעלבסט צו פערשאפען די נויטיגע הילף. און פיעל האבען אויך „טאז" בעטראכט אלס פילאנטראפישע אינסטיטוציע.

געוויס האבען די איניציאטארען פון „טאז" צווישען אנדערן געטראכט וועגען דער מאדערניזירונג פון דער מעדיצינישער הילף, וועלכע דארף צוטריטליך געמאכט ווערען פאר נישט-פערמעגליכע, ווייל אזוי האט געפאדערט דער רוח-הזמן, אבער דאס איז נישט געווען אלעס.

די איניציאטארען פון „טאז" האבען די פראגע פון מעדיצינישער הילף פערברייטערט און זי פערשטאנען אלס א פראבלעם פון געזונדהייטס-שוץ, ווייל נישט אלע קראנקהייטען זענען צופעליגקייטען, פון וועלכע ס'ליידט דער אדער יענער; עס זענען פערהאן קראנקהייטען, וואס זענען די גורמים פון די ספעציפישע מאטעריעלע אדער וואוינונגס-בעדינגונגען אין וועלכע דער קראנקער געפונט זיך. אין דעם פאל קען אלזא נישט גענוג זיין דאס פערנעהמען זיך מיט'ן קראנקען בלויז, גענוגט נישט צו בעזארגען דעם קראנקען מיט א דאקטאר, רעצעפט אדער אנדערע מעדיצינישע הילף; מ'מוז זיך פעראינטערעסירען מיט זיין משפחה, מיט די אלע, וואס געפונען זיך אין דער זעלבער סביבה וואס דער קראנקער, לעבען אין דיזעלבע בעדינגונגען און זענען ממילא זיכערע קאנדידאטען אויף דער זעלבער קרענק.

צו דער קאטעגאריע קרענק ווערען פעררעכענט: טובערקולאזע, טראכאמע, ראכיטיס א"א.

ביי די אויבען-אנגעגעבענע קראנקהייטען מוז ביים ראציאנעלען, היילען דעם קראנקען, גענומען ווערען אין אכט די סאציאלע בעדינגונגען.

איבערהויפט קען נישט זיין קיין רייד פון א מאדערנער היגיענישער פראפאגאנדע-ארבייט אהן דער בעריקזיכטיגונג פונ'ם סאציאלען מאמענט.

ס'האט דאך קיין צוועק נישט צו פערשרייבען א פארציע לופט פאר א שווינדזיכטיגען, וואס וואוינט אין א קעלער-שטוב ד' על ד', וואו דער סופיט ליגט אויפ'ן טיש, אדער ראטען אבצוהיטען די כללים פון היגיענע אין אנ'עהנליכער דירה, וואו ס'לעבען 7 אדער 8 צי גאר מעהרערע נפשות.

מיט א צייט צוריק האט דער „טאז" אין טשענסטאכאו אדורכגעפיהרט אנ'אבפלייהונגס-אקציע (בעפרייען פון פליי) צווישען די קינדער. מ'האט די קינדער גערייניגט מיט פערשידענע דעזינפעקציע-מיטלען. די קינדער האבען זיך נאך דעם געהאלטען ריין נור איינינגע שעה'ן. דער דאקטאר האט געפארשט די סיבה און האט זי לייכט ענטדעקט: די אומפליי האט זיך געהאלטען אין די מלבושים. דער דאקטאר—אגב א גרויסער עקשן—האט אבער נישט רעזיגנירט און אדורכגעזעצט א בעקליידונגס-אקציע: מ'האט די קינדער געגעבען פרישע וועש. דאמאלס זענען שוין די קינדער געוועזען ריין ביז... צומארגענס אין דער פריה. די סיבה? די קינדער האבען זיך טאקי געהאלטען ריין, נור די עלטערן, מיט וועמען זיי קומט אויס צו שלאפען, האבען זיי מהנה געווען מיט זייער אומפליי. די עקשנות פון דאקטאר איז דאן, געבראכען געווארען ווייל ער וואלט דאך דאן געמוזט בעזארגען אויך די עלטערן מיט פרישע וועש און פארוואס נאר מיט וועש? אויך מיט בעסערע מאכלים, בכדי די קינדער זאלען זיין זאט און קענען זיך מעהר פערנעהמען מיט דער תורת-היגיענע און פארוואס נישט אויך מיט בעזארגען בעקוועמערע, לופטיגערע דירות אז"וו.

בכדי אלזא צו לעזען די פראגע פון געזונדהייטס-שוץ מוז מען קומען צום שורש, צו דער סאציאלער לאגע פון די ברייטע מאסען, וועלכע האט א דירעקטען איינפלוס אויף דער ענטוויקלונג און פערשפרייטונג פון פערשידענע קראנקהייטען און אין דער ערשטער רייהע די אויבענדערמאנטע, וואס ווערען דעריבער אנגערופען סאציאלע (טובערקולאזע ווערט אפילו אנגערופען — די פראלעטארישע קרענק, ווייל די ארבייטער-מאסען זענען די הויפט-ליפעראנטען פון דער לאנג-אנהאלטענדער קרענק).

דאס איז אלזא געווען דער הויפט-ציעל פון די גרינדער פון „טאז".

די בעגריפען פון געזונדהייטס-שוץ שטייגען ווייט איבער די טעטיגקייט פון אנ'ארטיגער געזעלשאפט אדער אפילו אינ'ם לאנדעס-מאסשטאב. „טאז" מוז זיין אנ'ארגאניזאציע, וואס זאל נישט זיין בלויז היילען די קראנקהייט נור זאל אויך פארשען די סיבה פון איהר ענטשטעהונג אזוי פון מעדיצינישען ווי פון סאציאלען שטאנדפונקט.

די „טאז"-ארבייט, לויט דער אויפפאסונג, וואלט דאן געוואלדיג איבערגעשטיגען איהרע ביז-יעצטיגע ראהמען. דאס זענען די אויפגאבען פון דער מלוכה. אין צוזאמענהאנג מיט דער ברייטער געזונדהייט-שוץ-טעטיגקייט וואלטען זיך ארויסגעוויקעלט פראבלעמען, וואס שטעהען היינט ברומו של עולם און וואו די מענשהייט צוטיילט זיך אויף קלאסען...

ביז יענער צייט אבער מוז דערווייל די געזעלשאפט כאטש אין א קליינעם מאסשטאב טהון אט די ארבייט.

וועגען דער ארבייט אין קליינעם מאסשטאב אין קומענדען ארטיקעל.

י. ראזינער

וואלט אויסגעקומען, אז די מאגאזין-שניידער, וואס ארבייטענדיג 12 שעה אין מעת-לעת דורך 6 טאג אין דער וואך האבען זיי אויך נישט שבת צו מאכען, ווען מען זאל אבער זיי שטערען זונטאג צו ארבייטען איז דאך גאר א צרה.

איז יענע וואך זונטאג—דערצעהלט מיין אינפארמאטאר געקומען א פשאדאווניק אין די ווארשטאטען און געמאכט פראטאקאלען פאר ארבייטען אום זונטאג. ווי דער זעלבער אינפארמאטאר דערצעהלט מיר זאל דאס זיין לויט א אינטערווענץ פון דעם פראפ. שניידער-ארבייטער-פעראיין.

כאטש צוריק געשמועסט, לעגט זיך נישט אויפ'ן שכל. מיט וואס קען דער פראפעסיאנעלער פעראיין זיין פעראינטערעסירט, אז די ארבייטער זאלען נישט ארבייטען 6 טאג אין דער וואך, נאר 5 טאג.! און היות ווי אין די ווינטער-חדשים זענען קורצע פרייטאג'ס, קומט אויס, אז זיי וועלען ארבייטען נאר 4 טאג אין דער וואך. נאר אויב איך צייכען עס אויף איז עס דערפאר, ווייל דאכט זיך, אז אונזער לאגע איז אזוי אויך קלאגעדיג, טא צו וואס זי נאך פערערגערן און דער עיקר צי קען דאס זיין אמת, אז דאס איז די מלאכה פון ארבייטער-פעראיין.

עס וואלט געווען באמת א יושר, אז דער שניידער-פעראיין זאל זיך רעהאביליטירען.

נעביך אריינגעפאלען...

וועגען רובינשטיינס קאנצערט, וואס איז פארגעקומען יענע וואך אין פייערלעשער זאל, דערצעהלט מען פאלגענדען עפיזאד:

גלייכער אבער ווען מען וועט לאזען רעדען דעם בעל דבר אליין.

איך בין אהיימגעקומען א מיעדער פון געשעפט דערצעהלט מיינער א בעקאנטער און זיך אוועקגעזעצט עסען אוונעד-ברויט זאגט צו מיר מיין פרוי: מענדעל, עס שנעל אויף ווייל איך וויל אז מיר זאלען געהן אין טעאטער אריין, ווארים היינט איז דא א גרויסער אקטיאר רובינשטיין, איך האב מיין ווייב נישט געוואלט אבווענדען און האב מסכים געווען, און היות ווי עס איז געווען שפעט האב איך זיך נישט איבערגעטהון נאר גענומען דעם פאלטען אויף מיר, (כ'האב זיך געטראכט אז כ'וועל דעם פאלטען נישט אויסטהון) און אוועק אין טעאטער אריין. נאר — א אומגליק איז געשעהן, אין זאל זענען פערהאנען געסט סאמע שמעטענע אלע אין די פראקען, די פרויען אין די שענסטע אוונעד-טואלעטען און איך זיץ אין פאלטען און קאן איהם נישט אויסטהון און מיין פרוי ווערט נעביך רויט און טויט פאר חרפה און קאן קיין ווארט נישט אויסרעדען. דאס ערגסטע איז אבער, וואס דער דאזיגער רובינשטיין איז נישט קיין אקטיאר וואס שפיעלט טעאטער, נאר איז א פיאניסט און איך מיט מיין פרוי האבען אין דעם קיין אהנונג נישט. פערשטעהט זיך דאך אז די 2 שעה, וואס דער דאזיגער קאנצערט האט געדויערט איז פאר אונז געווען א אבקומעניש. — אט אזוי, פערענדיגט מיין גוטער פריינד זענען מיר נעביך אריינגעפאלען...

גערעטעוועט די סיטואציע.

ווי בעוואוסט איז דערווייל אין דער נייער שוהל נישטא קיין סטאלע חזן, דאווענט יעדען שבת אנ'אנדערער קאנדידאט אויף חזן.

לעצטענ'ס דאווענט כסדר דער ה' וואגע מיט זיין פענאמענאלער שטימע. דעם פאריגען פרייטאג צו קבלת שבת ווארט מען אויף איהם און ער בעווייזט זיך נישט, עס איז שוין שפעט און ער איז נאך נישטא. וואס טהוט מען? קוקט מען זיך ארום איבער דער שוהל און מען זעהט, אז צום דאווענען איז געקומען ה' שמידט. האט מען זיך צו איהם געווענדעט מיט א בקשה: שמידט טייערער! ראטעווע די סיטואציע, געה דאווענען, ווארום דאס איז דאך די סינאגאגע און נישט יעדער בשר ודם קען צוגעהן דאווענען אזוי ווי אין א שטיבעל. ה' שמידט האט זיך געקווענקעלט און לויט מיין מיינונג האט ער געהאט רעכט אבצוזאגען, אבער ער האט דאך מסכים געווען און זיך אוועקגעשטעלט דאווענען, אמת טאקע אהן כאר, אבער דאס דאווענען איז געלונגען און אלע זענען געווען צופרידען.

ווי איהר זעהט האט די סינאגאגע הצלחה, ה' ש. האט גערעטעוועט די סיטואציע.

מיר ווארטען אויף א — קאמוניקאט

אויף דער פרעסע-קאנפערענץ, וואס דער הילפס-קאמיטעט האט גערופען האט מען אונז געזאגט, אז אט-אט הויבט זיך אן די הילפס-אקציע און איבערמארגען'ס וועט איהר (ס'הייסט די פרעסע) בעקומען א אויספיהרליכען קאמוניקאט.

פון יענער צייט איז שוין אוועק א פאר וואכען און נישט די הילף האט זיך אנגעהויבען, נאר אפילו קיין קאמוניקאט ווי אזוי די ארבייט ווערט געפיהרט האט מען אויך נישט.

דערווייל ווערט מען געוואויר, אז דער הילפס-קאמיטעט האט בעקומען פון אלגעמיינעם שטאדטישען קאמיטעט א וואגאן קארטאפעל פאר די יודישע קריזיס-געליטענע. שטעלט זיך ווידער די פראגע וואס קלערט מען מיט דעם צו טהון, צי וועט מען ווארטען ביז עס וועט זיין נאך קארטאפעל און אנדערע פראדוקטען, אדער מען וועט זיי שוין צוטיילען, אדער מען וועט איבערהויפט נישט צוטיילען (איך בין זיי אין דעם חלילה נישט חושד) אבער וואס וועט פארט זיין?

דער פראיעקט איז א פערשפעטיגטער.

אין פוילישען „עקספרעס לודזקי" לעזען מיר וועגען א געניאלען פראיעקט וואס איינער לייגט פאר, אז כדי מען זאל קענען שאפען אויפ'ן זומער קאלאניעס פאר די קינדער פון די פאוושעכנע שולען, זאל מען איינארדנען אזעלכע ביכעלעך, וואו יעדער שילער זאל איינצאהלען יעדע וואך א פאר גראשען, אזוי, אז צום זומער זאל ער קענען געניסען פון די קאלאניעס.

וויל איך אייך זאגען הערען פון „עקספרעס", אז איהר האט מיט אייער פראיעקט אביסעל פערשפעטיגט.

דער דאזיגער פלאן איז דערמאנט געווארען אין אונזער צייטונג מיט עטליכע וואכען צוריק, וואו עס ווערט פראיעקטירט, אז די קינדער פין די פאוושעכנע שולען און חדרים זאלען אויסקויפען אזעלכע ספעציעלע צו דעם צוועק, מארקען צו 10, 20 און 50 גראשען, כדי זיי זאלען קענען געניסען פון די זומער-קאלאניעס.

דער דאזיגער פראיעקט איז שוין געווארען א פאקט, די מארקען ווערען אויסגעקויפט דורך די קינדער אין א גרויסער צאהל און דער אינטערעס ווערט וואס אמאל אלץ גרעסער, קומט ערשט היינט דער „עקספרעס" און לייגט פאר אזא פראיעקט.

איהר האט אביסעל פערשפעטיגט מיט אייער פראיעקט.

לויתן

אנטיסעמיטישע דעמאנסטראציעס און פרובען ארויסצורופען יודישע עקסצעסען אין שטאדט.

אונזערע ארטיגע ענדעקישע יודענפרעסער האבען נישט געוואלט, ווייזט אויס בלייבען הינטערשטעליג און לויט'ן מוסטער פון אנדערע שטעדט אויך איינארדנען עקסצעסען און אנפאלען געגען יודען.

צו דעם צוועק האט דער „אבוויעל-קפא" ארויסגעלאזט אנ'אויפרוף אין וועלכען מען פאלט אויך אן אויף יודען, וועלכע קעמפען כלומרשט געגען דער קריסטליכער רעליגיע.

אויף דינסטאג אין דער פריה האבען זיי גערופען די יוגענד פון די שולען אויף א טרויער גאטעס-דינסט געווידמעט דעם אומגעקומענעם פוילישען סטודענט וואצלאווסקי, אבער אויסען איז מען געוועזן ז'ערמיט צו שאפען א געלעגענהייט פאר כוליגאנישע ארויסטרעטונגען.

כדי צו קענען האבען די שול-יוגענד אויף דער דאזיגער נאבאזשענסטווא, האט מען זי מיט א כיון איינגעארדענט 7 אין דער פריה.

און פאקטיש האט זיך פאר דער קאטעדרע צו דער דאזיגער צייט פערזאמעלט א היבשער עולם יוגענדליכע און סתם אויסוואורפען, וועלכע האבען געוואלט ארויסרופען אונרוהען, אבער פאליציי האט זיי באלד ענערגיש פונאנדערגעיאגט, ערשט ווען אלץ האט זיך בערוהיגט האבען די מארק-שטייער אנגעהויבען ארויסצושטעלען זייערע טישלעך.

4 א זייגער נאכמיטאג האבען זיך איינינגע הונדערט שילער פערזאמעלט אויף דער יאסנא גורא, וואו זיי זענען געווען אויף א נאבאזשענסטווע און דאן האבען זיי פארמירט א דעמאנסטראציע, צו וועלכער עס האבען זיך שנעל אנגעשלאסען פערשידענע כוליגאנישע עלעמענטען, וועלכע זענען מיט די געשרייען „שלאגען יודען", „הרגענען יודען" געגאנגען איבער די אלעען וועלענדיג אוועקגעהן אין דעם יודישען געגענד. נאך זיי איז נאכגעגאנגען א גרויסע פאליציי-אבטיילונג וועלכע האט זיי ביי דער בריק פערהאלטען און נישט געלאזט אין יודישען געגענד, פאליציי האט זיך ענערגיש געהאלטען און דעם צורייצטען המון פונאנדערגעיאגט, אבשעלענדיג דעם פערקעהר איבער דער באהן-בריק.

א גרופע פון עטליכע צעהנדלינג מאן האט זיך דורך דער קאצאפסקע בריק אריינבעקומען אויף ספאדעק און דורך דער דאזיגער גאס האבען זיי זיך געוואלט אריינרייסען אין יודישען געגענד, אבער דא האבען זיי געטראפען א ווידערשטאנד פון א גרופע יודישע יונגעלייט, וואס זענען געשטאנען אויף דער וואך און באלד איז אנגעקומען פאליציי וועלכע האט זיי צויאגט.

אין דער גאנצער שטאדט איז ענטשטאנען א גרויסע פאניק, יודען האבען געשלאסען די געשעפטען און די וואס האבען זיך נור געפיהלט בכוח האבען זיך געלאזט אין גאס און נישט אויסבעהאלטען זיך.

מען וויל זיך מעהר נישט אויסבעהאלטען אין די לעכער, נור זעלבסט זיך פערטיידיגען געגען כוליגאנישע ווילדע אנפאלען. דער מאמענט האט אלעמען בעהערשט און אין די יודישע גאסען איז מען דעריבער געשטאנען גרייט צו פערטיידיגען דאס יודישע לעבען און דאס יודישע האב און גוטס.

ווי מען גיט אונז איבער, איז דער אנפיהרער פון דער גאנצער אנטי-יודישער אקציע אין אונזער שטאדט געווען א געוויסער סטרזעלעצקי, שילער פון דער 8-טער קלאס אין צווייטען רעגירונגס-גימנאזיום.

אקעגען 8 א זייגער אוונט האט די פאליציי פולשטענדיג בעהערשט די לאגע און אלעמען אהיימגעיאגט.

אין רעזולטאט זענען פערהאלטען געווארען 20 פערזאן, אלע כמעט יוגענדליכע. פון זיי זענען 14 ארויסגעלאזט געווארען און 6 זענען פערהאלטען געווארען און עס דראהט זיי א גרויסע שטראף.

מען ווייזט אן אז די שילער פון רעגירונגס-גימנאזיום א. נ. פון הענריק שענקעוויטש, האבען זיך א דאנק דער ענערגישער ווארנונג פון דיר. פלאדאווסקי אין דעם ארויסטריט נישט בעטייליגט, דאגעגען האבען שילער פון אנדערע שולען אנגעטהון אין גרינע שלייפלעך לויט דעם ווארשאווער שטייגער, געוואלט ווייזען זייער העלדישקייט, אבער די פעסטע און ענערגישע שטעלונג פון דער פאליציי האט זייערע פלענער צונישט געמאכט און די פאליציי האט דאסמאל בעוויזען אז ביי א פעסטער שטעלונג קענען אלע פרובען אונטערדריקט ווערען.

אין רעזולטאט פון דער דעמאנסטראציע זענען אויסגעהאקט געווארען שויבען אין דער נייער סינאגאגע, אין יודישען גימנאזיום און אין א גאנצע רייהע פריוואט-וואוינונגען און געשעפטען.

צומארגענס איז אין שטאדט געווען רוהיג אבער אין אוונד האבען כוליגאנעס אין איניגע גאסען געטשעפעט יודישע דורכגעהער און זיי געשלאגען.

די פארטזעצונג פון די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון האנדווערקער פערבאנד.

פערגאנגענעם שבת צונאכטס ווי אויך מאנטאג אוונט איז פארגעקומען די פארטזעצונג פון די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון האנדווערקער פערבאנד.

אויפ'ן טאג-ארדנונג ווערט ווייטער בעהאנדעלט די דיסקוסיע וועגען בעריכט. צווישען אנדערע האלט אויך א שארפע רעדע ה' ש. ניעמיראווסקי, וועלכער רעדענדיג וועגען די בעדייטונג פון קאאפעראטיווע בעוועגונג ביי די האנדווערקער אין איצטיגען מאמענט. קריטיקירט ער גלייכצייטיג די פערוואלטונג, פארווארפענדיג איהר, אז זי איז נישט געשטאנען אויף דער הויך פון איהרע אויפגאבען.

בעת דער רעדע קומט צו א געוויסען צוזאמענשטויס מיט דער פערוואלטונג צוליעב א אויסדרוק פון ה' ניעמיראווסקי. דער קאנפליקט ווערט אבער באלד ליקווידירט.

אבצוענטפערען דעם ה' ניעמיראווסקי האט גענומען ס'ווארט ה' ש. קאץ, וועלכער רעדט זעהר שארף און אטאקירט דעם ה' נ. מיט זעהר שארפע ווערטער.

די דאזינע פאלעמיק, וואס איז געהאלטען געווארען אין א זעהר אויפגערעגטער אטמאספערע האט געמאכט א שווערען איינדרוק אויף די אנוועזענדע.

עס רעדען נאך א גאנצע רייהע אפאנענטען און צוליעב דער שפעטער שעה ווערט די פערזאמלונג געשלאסען.

מאנטאג אוונד איז פארגעקומען די 2-טע פארטזעצונג פון דער פערזאמלונג.

ה' וויענער גיט אב דעם קאסע-בעריכט, וואו עס ווייזט זיך ארויס, אז דער בילאנס בעטרעפט ביז צעהן טויזענד זל., אויך איז פערהאנען 4 טויזענד זל. חובות.

אין דער דיסקוסיע ארום דעם בילאנס, קומט צום אויסדרוק דער פאקט, אז די סיבה פון דעפיציט איז, וואס א גרויסע צאהל מיטגלידער צאהלען נישט קיין מיטגליד'ס בייטראג און זאגאר די וועקסלען, וואס טייל מיטגלידער האבען געגעבען אויפ'ן חשבון פון מיטגלידס-אבצאהל זענען אויך פראטעסטירט געווארען. דעריבער האבען א טייל רעדנער אריינגעטראגען א פארשלאג, אז די נייע פערוואלטונג זאל אבהיטען דעם סטאטוט וועלכער לויטעט, אז יעדער מיטגליד וואס וועט נישט צאהלען דריי חדשים, אן א געהעריגער בערעכטיגונג, זאל אויסגעשלאסען ווערען פון פערבאנד.

עס רעדען נאך די ה"ה מ. גאלדבערג, א. דזיאלאווסקי, פרייערמויער, איזריילאוויטש, י. גאלדבערג, וויענער, קארפ, פלאמענבוים, בולווא א. אנד.

אין רעזולטאט ווערט דער טעטיגקייטס-און קאסע-בעריכט גענומען צו קענטניש און עס ווערט אויסגעדריקט אנערקענונג דער אבטרעטענדער פערוואלטונג.

דאן ווערט אויך אנגענומען דער בודזשעט אויף דער סומע פון 832 זל. א חודש.

אין דער פערוואלטונג זענען אויסגעוועהלט געווארען פאלגענדע פערזאנען:

דר. גייסלער, א. דזיאלאווסקי, י. גאלדבערג, ד. דזיאלאוויטש, ש. קאץ, ש. גראנעק, ב. שטיבעל, ש. רייך, ל. קאץ, מ. פייגענבלאט, ברוין. אלס קאנדידאטען די ה"ה מ. קאץ, קאניעצפאלער, מ. בלום און א גאטליב.

נאכדעם ווי עס ווערען נאך אנגענומען א רייהע פרייע פארשלאגען ווערט שפעט אין דער נאכט די פערזאמלונג געשלאסען.

פערקיהלט איהר זיך לייכט?

שנעלע און זיכערע הילף.

„דאס איז נור א פערקיהלונג" הערט מען אפט זאגען. עפטער אבער ווי מען קלערט, קומען דערפון ארויס שווערע קראנקהייטען, פשיקרע רעוומאטישע ליידען, רייסען אין די געלענקען, קאטארפיבער, גריפע, כרנישע קאפ- און נערווען-שמערצען, וועלכע מוטשען דעם מענש זיין לעבען לאנג. מען מוז דערפאר בעצייטענס דאס פערזעהען. א מיטעל, וואס איז פולקאמען אונשעדליך און האט אין אזעלכע פאלען טויזענדער מענשען שנעל און זיכער געהאלפען, איז טאגאל. אויב מען נעמט טאגאל בעצייטענס, פערשוואונדען די קראנקהייטס-דערשיינונגען תיקף. טאגאל איז עוקר מן השורש די קראנקהייטען און דערפאר האט מען מיט טאגאל ערצילט איבעראשענדע ערפאלגען אפילו אין פעראלטערטע פאלען. בשעת אנדערע מיטלען האבען נישט געהאלפען. וועגען זיינע ערפאהרונגען מיט טאגאל אין אונז מודיע ה' ב. אנצעלעוויטש, ווילנא, פיאסקי 35 צ.א.: איך בין דורך עטליכע טאגאל-פאקונגען פולקאמען פטור געווארען פון מיינע לאנג-יעהריגע רעוומאטישע נערוועץ-ליידען, פון וועלכע איך האב מיך בשום אופן נישט געקאנט היילען, ביי א שווערער פערקיהלונג (אינפלוענץ) האב איך בענוצט טאגאל מיט א גאהר גוטען ערפאלג. אווך ביי קאפשמערצען העלפט מיר טאגאל שנעל און זיכער און דערפאר האלט איך עס טאקע אין מיין הויז-אפטייקעל שטענדיג פארערטיג. אלע ליידענדע זענען מסכים אז טאגאל ווירקט שנעל און זיכער ביי בעוומאטיזם, פאדאגרע, קאפ-און נערווען-שמערצען, ברעכען אין קזשיזש און אנדערע מינים פון ערקעלטונגען. אויב 6000 דאקטוירים, דערונטער א סך בעריהמטע פראפעסארען, פערשרייבן טאגאל, טא קענט איהר אוודאי עס קויפען. טאגאל דארף דערפאר אין קיין שום הויז נישט פעהלען, יעהער זאל טאגאל שטענדיג ביי זיך האבען. אין אלע אפטייקען.

געשלאסען די בילדער-אויסשטעלונג פון יעקב ראטבוים.

פערגאנגענעם זונטאג איז פארגעקומען דו פייערליכע שליסונג פון דער קונסט-אויסשטעלונג פון דעם יודישען טאלאנטפולען קינסט-מאלער יעקב ראטבוים פון ווארשא, וועלכער האט געוויילט אין אונזער שטאדט העכער צוויי וואכען.

אין דער פייערליכקייט האבען אנטיילגענומען פיעל פערזאנען פון אלע היגע יודישע שיכטען, וועלכע האבען דעם קינסטלער געדאנקט און געוואונשען ווייטערען ערפאלג אין זיין קינסטלערישער טעטיגקייט.

עס איז אויך פארגעקומען די ציהונג פון 2 בילדער, וועלכע זענען אויסגעלאסעוועט געוואָרען, אונטער דער קאנטראל פון די אנוועזענדע.

אין רעזולטאט האט איין בילד געוואונען דער ה' ארענשטיין, קאשטשושקי 7. און דאס צווייטע — אינזשיניער לאנדוי פון מישקאוו.

פון דער האנדווערקער-באנק.

די היגע יודישע האנדווערקער-באנק האט, לויט ווי מען טיילט אונז מיט, בעקומען א הלואה פון 25 טויזענד זל. צום פערטיילען אלס קרעדיטען צווישען די מיטגלידער פון דער באנק.

דער בעשלוס צו געבען די דאזיגע באנק א לאנג-טערמיניגע הלואה אין דער דאזיגער סומע, איז א רעזולטאט פון דער אדורכגעפיהרטער רעוויזיע פון רעוויזיאנס-פערבאנד אין ווארשא, וועלכער האט געפונען אז די טעטיגקייט פון דער באנק איז א ראציאנעלע און א מוסטערהאפטע.

אברהם מארעווסקי אין טשענסטאכאוו!

מאנטאג דעם 23 ד. ח. וועט אין קאמעראל-טעאטער געבען איין פארשטעלונג א ערשטקלאסיגע טרופע מיט דעם גרויסען קינסטלער און רעזשיסער, אברהם מארעווסקי בראש.

צוזאמען מיט ה' מארעווסקי קומען אויך צווישען אנדערע די בעריהמטע ארטיסטען פון ויגער מעוטים טעאטער:

קליינער פעליעטאן.

ער איז גערעכט...

אין א שווערער שטימונג האב איך זיך אומגעקעהרט אהיים, צוזעהענדיג די ווילדע העצע פון אונזערע פאטענטירטע, אויסגעבילדעטע כוליגאנעס.

אט די דאזיגע דארפען דאס זיין די פיהרער פון דער מענשהייט, זיי דארפען דאס אויסארבייטען די געזעצען פאר די מעגשהייט, וועלכע זאל זיך פיהרען לויט די כללים פון יושר און גערעכטיגקייט?

אויב אזוי, האב איך זיך געטראכט האלט עס זעהר שמאל מיט אונזער ציוויליזאציע און קולטור, פאלען דאך אוועק די אלע הויכע פראזען וועגען הומאניזם און ברודערליכקייט, אז די דאזיגע, וועלכע לערנען אין די ביכער ווערען פערוואנדעלט אין חיות, טא וואלט אפשר געווען א יושר, אז מען זאל זיי, די ביכער, פערברענען און די מענשהייט זאל זיך אומקעהרען צו יענע אור-אלטע צייטען, ווען מענשען האבען געוואוינט אין די וועלדער צוזאמען מיט די ווילדע חיות.

איך האב געזעהען די ווילדע פנימער פון די „שטודענטען", פון די צוקונפטיגע אדוואקאטען און דאקטוירים און פאר מיר האט זיך פארגעשטעלט א צוקונפטס-בילדעל, אז א שוידער האט מיך ארומגענומען, עס האט געלוינט, האב איך מיר געטראכט, דער גאנצער קאמף, די טויזענדער קרבנות, וואס די מענשהייט האט מקריב געווען פאר'ן פראגרעס, אז פון דעם זאל ארויסקומען אזא ווילד געוויקס.

„נידער מיט די יודען", „שלאגט די יודען", האבען געשריגען די יעניגע, וואס דארפען זיין א מוסטער פאר אלע מענשען און א שרעקליך רחמנות האט מיך ארומגענומען אויף די „זאגענאנטע" מענשהייט, אויפ'ן גאנצען דור, וועלכער לעבט היינט און עקזיסטירט.

פלוצים, א קלאפ אין טהיר, אויף מיין „ביטע", קומט אריין מיין שכן ר' ישראל יודל בעוואפענט מיט א גראבען שטעקען און זעהענדיג מיין פערוואונדערטע מינע האט ער באלד געענטפערט, אז כאטש זיין טבע איז נישט צו געהן מיט קיין שטעקען, פונדעסטוועגען האט ער צוליעב די לעצטע געשעהענישען אויסגעזוכט אנ'אלטען שטעקען פון זיין זיידען, וואס וועט איהם איצט שטארק צונוץ קומען.

— צו וואס דארפט איהר א שטעקען?—פרעג איך איהם. אט פאר די „שטשעניאקעס", די סטודענטלעך, ענטפערט ער, איך וועל זיי אנברעכען די ביינער, אזוי, אז זיי זאל זיך נישט פערגליסטען צו האקען קיין שויבען און שלאגען אומשולדיגע יודען און זאגאר פרויען און קינדער שאנעווען זיי נישט.

— איהר, ישראל יודעל—קען איך זיך נישט איינהאלטען פון געלעכטער—איהר וועט שלאגען מיט א שטעקען? איהר קאנט זיך דאך נישט בייזערן, טא פון ווען אן זענט איהר דאס געווארען א שלעגער?

— אזוי איז עס—ענטפערט ער רוהיג אבער מיט זיכערהייט—איך וועל שלאגען, אודאי וועל איך קיינעם נישט פערטשעפען, אבער אז מען וועט מיך אנריהרען וועל איך שלאגען, איך וועל זיך מעהר נישט לאזען בעליידיגען, איך וועל זיך נישט בעהאלטען אין א קעלער, אוועק יענע צייטען, ווען מיר זענען ענטלאפען און זיך געשראקען פאר דעם מינדעסטען כוליגאן, מיר זענען א פאלק מיט פעלקער גלייך און ווער עס וועט אונז אנריהרען וועלען מיר איהם ענטפערן מיט א קלאפ.

אט קום איך איצט פון דער גאס — דערצעהלט ווייטער מיין שכן — איך האב זיך צוגעקוקט צו דער דאזיגער העסליכער וואקכאנאליע און א געפיהל פון חוזק האט מיך ארומגענומען.

— חוזק?—פרעג איך—איהר האלט עס פאר א געלעכטער? און איך זאג איהם ארויס מיינע מחשבות, וועלכע איך האב ערשט געטראכט...

— שוטה! (א קאמפלימענט אויף מיין חשבון), ווער נעמט די זאך ערנסט, וואס קומט דען דא אייגענטליך פאר, די ענדעקעס-גיט מיר מיין שכן צו פערשטעהן—ווילען קאמפראמיטירען פוילען און ווי געוועהנליך לאזט מען אויס דעם כעס צו יודען. אבער וואס קענען זיי אונז טהון? באיקאטירען?—שלאג א טויטען, צי זענען מיר דען נישט באיקאטירט? שלאגען ווידער, קענען מיר צוריקקלאפען. אה. זיפצט ישראל יודעל, הלואי וואלט די פאליציי נאר געלאזט זיך בעגעגענען מיט זיי פנים אל פנים, וואלטען מיר געזעהען ווער וועמען עס וואלט שולדיג געבליבען...

זיי מאכען זיך מעהר שאדען ווי אונז, אט למשל: דאס פוילישע טעאטער ווערט א דאנק די אונרוהען דורך קיין יודען נישט בעזוכט, איז שוין א שאדען. דאס זעלבע איז מיט די קינא'ס, צוקערניעס און אנדערע אונטערנעהמונגען. דאן ווי גרויס איז דער שאדען פאר'ן נייעם אויפגעלעבטען פוילען. מען דארף ארבייטען, אז זי זאל זיך אויפבויען, און דא קומען די כלומרש'טע פאטריאטען, די ענדעקעס, און ברענגען שאדען דער פוילישער מלוכה. זיי, די דאזיגע כוליגאנעס זענען די ערגסטע שונאים פון פוילען און זיי איז א מצוה עוקר מן השורש צו זיין.

די פאר שויבען וואס זיי האבען אויסגעהאקט אין דער נייער סינאגאגע אדער אין גימנאזיום, דאט איז זייער שאנדע, זייער אומגליק.

יא ווייסט איהר ווער עס איז געווען דער מחותן אויף דער שווארצע חתונה, דעם פערגאנגענעם דינסטאג? ער, „האנדעלעק", דער דעגענערירטער שכור, וואס איז בעקאנט אין דער שטאדט אלס משוגענער, ער האט געטאנצט מיט די „געבילדעטע שטודנטען" זייער שדים טאנץ. „האנדעלעק" איז געווען דער סיטבאל, דער גייסטיגער פיהרער פון דער דאזיגער שווארצער חברה.

„האנדעלעק", דאס איז זייער גייסטיגער פרצוף...

אט זעהט איהר — פיהרט ווייטער זיין געדאנק מיין שכן — אונז א טובה, טהוען זיי יא: ערשטענס, דערוועקען זיי ביי אונז דעם סאלידאר געפיהל, וואס איז אין די לעצטע צייטען קאליע געווארען. די אסימילאטארען ווערען הייסע יודען און ווערען איבערצייגט, אז נאר אלס שטאלצע און מוטיגע יודען האבען מיר דאס רעכט צו לעבען און צו פאדערען די רעכט, וואס אונז קומט אלס טרייע בירגער און מענשען.

און דער עיקר איז, וואס ביי די יעצטיגע אונרוהען האט דאס יודישע פאלק איבערגעריסען מיט דער אמאליגער פחדנות, מיר בעהאלטען זיך שוין נישט, מיר שרייען שוין נושט געוואלט, עס האט זיך אין אונז דערוועקט די מענשליכע ווירדע. אמת, מיר זענען שוואך, מיר זענען דערדריקט, אבער דאס וואס איז אמאל געווען וועט שוין נישט זיין, מיר וועלען זיך נישט לאזען פערטיליגען, מיר וועלען קעמפען און אויב מען וועט חס ושלום דארפען פאלען זאלען מיר פאלען ווי העלדען און נישט ווי טרוסען.

— — —

איך האב גוט אריינגעטראכט אין ישראל יודעלס רייד און בין געקומען צו דער איבערצייגונג, אז ער האט רעכט.

סמאל

געניא שליט, דער בעקאנטער ארטיסט דניאל שאפירא און אנדערע.

געשפיעלט וועט ווערען דאס מייסטערווערק פון געניאלען פאלקס-דיכטער שלום אש, „רבי ד"ר זילבער".

ה' מארעווסקי איז בעקאנט נישט בלויז פון זיין גאונות אויפ'ן געביט פון טעאטער שוישפיל, נאר איז אויך אלס ליטעראט, וועלכער ארבייט מיט אין א רייהע צייטונגען ווי אויך אין ליטעראַרישע זשורנאלען

דער דאזיגער גאסטראל אין אונזער שטאדט פון דער הערליכער טרופע, האט ארויסגערופען א פערשטענדליכע צופרידענהייט ביי דעם בעסערען טעאטער עולם, וועלכע גארען צו זעהען צום ערשטען מאל אין טשענסטאכאוו דעם גרויסען קינסטלער מיט זיין אנסאמבל.

מיט דער אונטערנעהמונג פיהרען אן די גוט בעקאנטע געשעפטס - פיהרער, מ. זאנדבערג און ד. העלפמאן.

א „שווארצע קאווע".

צוליעב דעם וואס די היגע יודישע אכראנקעס געפונען זיך אין א זעהר שווערען מאטעריעלען צושטאנד, איז כדי צו פערגרעסערן די הכנסות פון דעם דאזיגען וויכטיגען אנשטאלט, ארדענט איין דער היגער דאבראטשינסקי „שווארצע קאווע" מיט א דאנסינג אין זאל פון שטאדט-ראט מארגען שבת 6 א זייגער אווענד.

דער פראגראם זעהט פאר צו זיין זעהר אינטערעסאנט און אימפאנירענד, איינגאנג קאסט א מינימאלען אבצאהל און עס איז צו האפען, אז די היגע יודישע געזעלשאפט וועט ווארים אונטערשטיצען די דאזיגע וואהלטעטיגע אונטערנעהמונג און דערמיט ערמעגליכען דעם אנשטאלט צו ערפולען זיינע וויכטיגע אויפגאבען.

מארגען א דאנסינג פון דער „ווארטא"

מארגען שבת אין אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (קאשטשושקי 16) א דאנסינג, פערזעהען מיט פערשידענארטיגע אטראקציעס. צו די טענץ וועט צושפילען א ערשטקלאסיגער פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער דער אנפיהרונג פון ה' אפמאן.

זונטאג 5 אווענד — „פייף-א-קלאק" ספעציעל פאר שול-יוגענד.

איינגאנג פאר מיטגלידער און סימפאטיקער.

רעליגיעזער קאנצערט פון בעריהמטען 10-יעהריגען קינסטלער-זינגער איטשעלע טילעס.

קיין טשענסטאכאוו איז געקומען דאס בעריהמטע 10-יעהריגע וואונדער קינד איטשעלע טילעס, וועלכער בעזיצט אויסערגעוועהנליכע וואונדערבארע מוזיקאלישע פעהיגקייטען, פון וועלכע די גאנצע קינסטלערישע וועלט שטוינט.

דאס יונגע קינד האט שוין געגעבען קאנצערטען אין די גרעסטע שטעדט אין לאנד און אויסלאנד און איבעראל האבען זיינע אויסערגעוועהנליכע פעהיגקייטען זיין מעכטיגע שטים און קאלאראטור ארויסגערופען א אונגעהויערע בעגייסטערונג און אלע גרעסטע פראפעסארען און מייסטער פון געזאנג און מוזיק, זאגען זיך ארויס מיט דער גרעסטער ענטציקונג וועגען דער קינסטלערישער פעהיגקייט פון דעם דאזיגען וואונדער-קינד, וועמען עס שטעהט פאר צו זיין א חד-בדרא.

די היגע יודישע בעפעלקערונג וועט אהן ספק אויסנוצען די געלעגענהייט און נישט אדורכלאזען דעם גייסטיגען גענוס צו זיין אנוועזענד אויף דעם קאנצערט.

פון „אכר גנן" אין ווארשא.

דער סעקרעטאריאט פון יודישען גערטנער און ערד-ארבייטער-פעראיין „אכר גנן" אין ווארשא, טיילט מיט, אז דעם 18 ד. ח. הויבט זיך אן די רעגיסטראציע פון יודישע ערד-ארבייטער און גערטנער פון גאנץ פוילען, צו דער קרעדיט-קאסע, כדי אזוי ארום צו ערמעגליכען זיי דאס בעקומען קרעדיטען. יעדער, וואס וויל זיין א מיטגליד פון דער געזעלשאפט דארף ווייזען א בעשייניגונג פון בעזיצען אייגענע אדער געדינגענע ערד.

די רעגיסטראציע קומט פאר אין דער קרעדיט - קאסע פאר סוחרים און פאבריקאנטען אין ווארשא, וויערזבאאוו 11 פון 9 ביז 3 נכמ.

חנוכה - אווענד אין יודישען גימנאזיום.

ווי מען טיילט אונז מיט וועט אין היגען יודישען געזעלשאפטליכען גימנאזיום פארקומען היי - יאהר אין די חנוכה - טעג א זעהר אינטערעסאנטער פראגראם-רייכער חנוכה-אווענד.

די פארברייטונגען צו דעם דאזיגען אווענד ווערען געמאלט אויף א זעהר ענערגישען אופן און ווי ס'איז פארצוזעהען וועט דאס זיין א נאציאנאלער פערוויילונגס-אווענד, וועלכען דאס יודישע טשענסטאכאוו האט נאכנישט געזעהען.

אזוי ווי אלע יאהר איז די הכנסה פונ'ם אווענד בעשטימט פאר דער זעלבסטהילף ביים גימנאזיום, און דאריבער דארף די אקציע ווארים אונטערשטיצט ווערען.

גענויע פרטים אין די ווייטערע נומערן.

די פוילישע באקס-מייסטער-מאנשאפט אין טשענסטאכאוו.

די זעהר לעבהאפטע באקסער-סעקציע פון יודישען טורן-און ספארט-פעראיין האט אנגאזשירט אויף מארגען שבת 8 אווענד דעם באקס-מאנשאפטמייסטער פון פוילען „ב. ק. ס." פון קאטאוויץ.

דער מארגענדיגער מעטש האט ארויסגערופען א פערשטענדליכען אינטערעס ביים היגען ספארט-פובליקום, וועלכעס האט שוין בעוואונדערט די קאטאוויצער בעת די באקס-קאמפען לכבוד דעם 15-יעהריגען יובילעאום פון י. ט. ס. פ. ווען זיי האבען געוויזען א הערליכען סטיל און קלאס. האפענטליך וועלען זיי אויך דאסמאל ווייזען, אז נישט בחנם זענען זיי מייסטער פון פוילען.

דער יטס"פ טרעט ארויס מיט די בעסטע קרעפטען, ווי: ווייסבערג, שיין, כליוונער און יורקעוויטש און עס איז צו האפען, אז די קאמפען וועלען זיין זעהר שפאנענד.

פון יודישען טורן-און ספארט-פעראיין

ביים י. ט. ס. פ. עגזיסטירען ספעציעלע גימנאסטישע גרופען פאר קינדער פון 6—11 און פון 11—15 יאהר אאוו., וועלכע ווערען אנגעפיהרט דורך געניטע פאכלייט. איינשרייבונגען ווערען אנגענומען יעדען אווענד.

די פארלעזונג פון ה' מ. דזיאלאווסקי אבגעלייגט.

ווי מען טיילט אונז מיט איז די פארלעזונג פון ה' מ. דזיאלאווסקי, א.ד.ט. „מיינע איבערלעבונגען פון דעם יאפאניש-רוסישער קריעג", וואס האט געזאלט פארקומען דעם היינטיגען שבת איז אבגעלייגט געווארען אויף זונטאג, דעם 6.12 ד. י.

פון ליגוויסטען קלוב.

דער ליגוויסטען קלוב מאכט בעקאנט, אז דער עספעראנטא קורס, וועלכער ווערט דורך איהם ארגאניזירט, ווערט ענדליך געעפענט שבת דעם 21.11 ד.י. פונקטליך 8-30 אווענד. אלע פעראינטערעסירטע אין דעם דאזיגען ענין, ווערען אויפגעפאדערט זיך צו מעלדען אין לאקאל פון קלוב (קאשטשושקע 16) אין אויבען דערמאנטען איבערגעגעבענעם טערמין און צייט. גלייכצייטיג מעלדעט דער קלוב, אז דער סעקרעטאריאט נעמט ווייטער אהן איינשרייבונגען אויפ'ן עספעראנטא קורס, פון וועלכען עס קענען אפילו געניסען נישט קיין מיטגלידער. דער סעקרעטאריאט איז טעטיג יעדען טאג פון 8 ביז 10 אווענד.

ענטפער פון רעדאקציע.

א טשענסטאכובקער לעזער:

1) דער 22 ליסטאפאד 1918 איז געוועזן אין יודישען דאטום פרייטאג י"ח כסלו תרע"ט.

2) דער לעצטער טאג חנוכה מיט 25 יאהר צוריק איז אויסגעפאלען מיטוואך ב' טבת תרס"ז, 19 דעצעמבער 1906.

י. מ. פ.

די קהלה פראטעסטירט געגען די כוליגאנישע אונרוהען.

נעכטען דאנערשטאג 7 אווענד איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קהלה געדופען דורכ'ן פרעזעס ש. גאלדשטיין, כדי צו רעאגירען אויף די לעצטע אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען.

עס איז אויך אנוועזענד געוועזן דער חשוב'ער רב ר' נחום אש.

עס ענטוויקעלט זיך א דיסקוסיע אין וועלכער ס'האבען אנטייל גענומען די ה"ה שענפעלד, שפירא, עדעליסט, דזיאלאוויטש, פרעזעס וועקסלער, וויינשטאק ד"ר מערינג, ש. גאלדשטיין, ש. קאץ אא.

אין פרינציפ איז אנגענומען געווארען א פראטעסט-רעזאלוציע, צו וואס עס איז אויסגעוועהלט געווארען א רעדאקציע-קאמיטעט פון 5 פערזאן. דעם אינהאלט פון דער רעזאלוציע] וועלען מיר ברענגען אין נעכסטען נומער.

פון „טאז".

ווערט מיטגעטיילט:

אז די אבשפארונגס-ביכלעך און אבצייכענונגען פאר די קאלאניע אקציע צו 10, 20 און 50 גראשען ווערען שוין ארויסגעגעבען פאר קינדער פון אלע שולען, טעגליך פון 9 ביז 1 פארמיטאג און פון 4 ביז 7 אווענד.

ביכלעך קענען אויך בעקומען קינדער פון פאכשול-עלטער פון 4 ביז 7 יאהר אלט.

פון ספארט-קלוב „אסכלה".

דער קלוב מעלדעט, אז אנהויבענדיג פון היינטיגען שבת אן, וועט פארקומען יעדען שבת אווענד פון 1—8 ביינאכט דאנסינגען, אין זאל פון האנדווערקער-פערבאנד, אלעע 12.

איינגאנג נאר פאר חברים און געבעטענע געסט.

וואלף שיינוועקסלער

ענין בית-הכנסת.

דאס פראבלעם און די אויפגאבע פון דער שוהל.

ווי איך האב שוין אין מיינע פריהריגע ארטיקלען פעסטגעשטעלט פערנעמען זיך יעצט די גבאים מיט דעם גרעסטען געבאט פון דער יעצטיגער צייט, מיט דער גייסטיגער סאנאציע אין רעליגיעזען און קולטורעלען זין פון דער נייער שוהל.

ס'איז איבריג צו דערמאנען אז פון די יעצטיגע גרויסע צאהל מיטגלידער, איז אפילו דער קליינער פארטשריטליכער טייל אויך געקומען צו דער איבערצייגונג וועגען דער שעדליכקייט פון דער ביז-יעצטיגער שיטה, צו ערציהען קינדער מיט דער מעטאדע, וועלכע האט זיי אוועקגעריסען פון די יודישע יסודות התורה והאמונה און געמאכט אויס זיי איברים מדולדלים אבגעריסענע גלידער, וועלכע קומען בלויז צוויי—דריי מאל יעהרליך אין שוהל און יוצא. און דוקא יעצט, ווען פון דער יוגענד אין כמעט אלע שטעדט און שטעדטלעך אין גאנץ פוילען וואקסט ארויס א דור תהפוכות בנים לא אמון בם, קומען פאר אין די פארטשריטליכע קרייזען אומוואנדלונגען און ענדערונגען צו דערהאלטען דעם יודישען גייסט רעליגיעז און קולטורעל. גאנץ דיזעלבע ערשיינונג זעהען מיר שוין א סך יאהרען אין די מערב-לענדער פון אסימילאציע, הויפטזעכליך אין דייטשלאנד. אויך דער וועלט-בעריהמטער אין געניאלער פראפעסאר איינשטיין, אויף וועלכען די אויגען פון דער ציוויליזאציע צווישען אלע פעלקער זענען געריכטעט, אויף וועלכען איך האב אמאל ציטירט דעס ווארט פון נביא: „אז ישבו על אבן אחת שבעה עינים" האט לעצטענס געזאגט „אהן רעליגיע איז אהן וויסענשאפט".

ווער עס קומט יעצט אין דער נייער שוהל אין א געוועהנליכען שבת און טרעפט דארט אנ'עולם פון העכער 300 מתפללים, וועלכע קומען נישט בלויז הערען דאווענען, נאר טאקי אליין דאווענען מוז זיך איבערצייגען אז הגם „כל התחלות קשות" — „יעדער אנפאנג איז שווער" ,דאך איז שוין דער אנפאנג אליין ערפאלגרייך. עס איז יעצט נאר געוואונשען, אז די היגע בעליבתים, וואס דאווענען נאך און ווילען, אז זייערע קינדער זאלען אויך דאווענען און הערען מאראל פון תורה, מידות און דרך-ארץ, זאלען אונזערע אקציעס שטיצען און פארברייטען דעם יסוד און פונדאמענט פאר דער ערציהונג פון דער שול-יוגענד, וועלכע וועט מיט דער צייט רעפרעזענטירען אונזערע געמיינשאפטליכע אנשטאלטען און אינטערעסען גייסטיג און קולטורעל. דאס איז טאקי אויסשליסליך נור אבהענגיג פון פערגרעסערען די צאהל מיטגלידער פון דער שוהל, וועלכער וועט זיין דער מרכז, דער צענטער, וואס וועט קענען פארברייטען זיין טעטיגקייט און פערווירקליכען די אידעע פון יודישקייט אין טשענסטאכאוו. וד' יברך את עמו בשלום

א אריגינעלער איינפאל וואס וועט נישט בלייבען אהן רעזולטאטען.

צוליעב דעם שווערען ווירטשאפטליכען קריזיס און די גרויסע נויט, וואס הערשט אויף דער יודישער גאס, געפונט זיך די זעהר פאפולערע געזעלשאפט „בית לחם" אין א אויסערסט שווערער לאגע, נישט קענענדיג בעפרידיגען די מאסענווייזע ווענדונגען פון נויטבעדערפטיגע נאך הילף!

דער „בית לחם" האט אבער בעשלאסען נישט ארויסצולאזען פון האנד זיין געוועהר און טראגן אלע שוועריגקייטען ווייטער פארטזעצען די וויכטיגע ארבייט לטובת די ארימע און געפאלענע פאמיליעס פון אונזער שטאדט.

צווישען אנדערע מיטלען האט דער „בית-לחם" בעשלאסען זיך צו ווענדען צו עטליכע גרעסערע סוחרים און פאבריקאנטען פון פערשידענע בראנזשעס מיט א פארשלאג, אז זיי זאלען זיך מתחייב זיין איינמאל אין יאהר אריינצוטראגען אין דער קאסע פון „בית לחם" א געוויסען אבצאהל, דערפאר אבער וועט דער „בית-לחם" דער בעטרעפענדער פירמע געבען דאס רעכט

צו בענוצען זיך אין האנדעלס-בעציהונגען מיט דעם נאמען „בית-לחם" אלס

א אינסטיטוציע, וועלכע די פירמע רעפרעזענטירט.

דער „בית-לחם פון זיין זייט, וועט ווידער אויף אלע זיינע אפיציעלע ווענדונגען און ביי יעדער געלעגענהייט עפענטליך רעקלאמירען די דאזיגע פירמעס און אגיטירען זיינע גרויסע מאסען אנהענגער, אז מ'זאל אלע בעשטעלונגען און איינקויפען מאכען אויסשליסליך אין די עטליכע פירמעס, ווארום ווער עס וויל שטיצען די פירמעס און פערגרעסערן זייער אומזאץ, דער טהוט אויך דערמיט א גרויסע זאך פאר'ן „בית-לחם".

די פאפולאריטעט פון „בית לחם" אין שטאדט איז גענוג בעקאנט און דער דאזיגער גוטער איינפאל פון דער אינסטיטוציע, וועט געוויס נישט בלייבען אהן רעזולטאטען,

אינטערעסאנט: וועלכע פירמעס מעלדען זיך די ערשטע אלס מיטהעלפער און מיטבויער פון „בית לחם".

די זאך איז ווערט אז מ'זאל זיך מיט איהר פעראינטערעסירען.

דער „בית-לוום" האט א שווערע און איבערנאטירליכע אויפגאבע צו ערפולען.

עס מוזען זיך געפונען גרויסע האגדעלס-פירמעס, וואס וועלען אין אייגענעם אינטערעס העלפען דעם בית-לחם טהון זיין גרויסע און נוצליכע ארבייט.

עס איז צו האפען, אז אלע סוחרים וועלען מיטהעלפען צום ערפאלג פון דער נוצליכער אינסטיטוציע „בית לחם".

בייעסטע און ביליגסטע גומי-אבצאסען „WESTA"
שוין צו בעקומען אין דער פירמע
M. BIRNBAUM, CZĘSTOCHOWA, Prosta № 1.
קויפענדיג „וועסטא"-אבצאסען בעקומט איהר בחנם אלומיניום-געשיר.

Pończochy - z gwarancją za trwałość
Rękawiczki - męskie damskie i dziecinne —
Bielizna - Jagera, oraz wszelką konfekcję męską najkorzystniej do nabycia
w DOMU POŃCZOCH Bielizny i Manufaktury
Częstochowa, II Aleja 29

„Grand-Kino" קאשטשושקי גאס.
היינט! פילם, אויף וועלכען עס ווארט גאנץ טשענסטאכאוו!
X-27
אונפערגלייכליכע שטערן מארלענא דיטריך
אין דער ראל פון א פרוי — שפיאן, אין פילם X-27.
נעבען איהר דער 100 פראצענטיגער מאנספערשוין
וויקטאר מק. לאגלען.
X-27 האט טריומפירט איבער דער גאנצער וועלט!
קרזעסלא 1 און 1,20, באלקאן 1 זל.
לעצטער סעאנס 9.40 אוו.

Teatr „ODEON" אלעע 27.
גרויסער יום-טוב פון פוילישער פראדוקציע! 1 פוילישער קלאנג און רעדעוודיגער פילם!
Serce na ulicy
ריהרענדע דראמא לויט קעדרזינסקיס בעריהמטער ערצעהלונג.
אין די הויפט-ראלען:
נארא נעי. יונאשא סטעמפאווסקי, זבישקא סאוואן א. א.
איבער'ן פראגראם: קלאנג-וואך אין דער פוילישער שפראך. געוועהנליכע פרייזען.
לעצטער סעאנס 10 אווענד.
אויפ'ן 1 סעאנס קרזעסלא 1 זל.

ערשטער מוסטערהאפטער קלאנג-קינא Nowości אלעע 12
לעצטער סעאנס 9-30 אווענד.
היינט און ווייטערע טעג.
צוגלייך מיט ווארשא און פאריז גיבען מיר דעם הערליכסטען פילם וועגען ליבע, פערראט חרטה, געשטיצט אויפ'ן שטורמישען לעבען פונ'ם שעפער פון אונשטערבליכען ווינער וואלץ
יאן שטראוס אין דער רעזשי פון מאנפרעד נאא
TRIUMF WALCA
הויפט-ראלען: איטא רינא, קלער ראם, האנס סטיוו.

Redaktor: Izrael Płockier — Wydawca B. Bocian — Druk. B. Bocian, Aleja 6